

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ-ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ: ΑΥΤΟΦΥΗ ΦΥΤΑ ΤΗΣ ΠΥΛΟΥ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2013

Φη 786

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ-ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ: ΑΥΤΟΦΥΗ ΦΥΤΑ ΤΗΣ ΠΥΛΟΥ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ ΚΑΡΤΣΩΝΑΣ

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2013

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	ΣΕΛ
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	6
ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ.....	5
ΚΛΙΜΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ-ΠΥΛΟΥ	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΦΥΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΗΣ ΠΥΛΟΥ	
ΑΘΡΟΙΣΜΑ ΡΤΕΡΙΔΟΤΟΡΗΥΤΑ	
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: POLYPODIACEAE.....	10
ΑΘΡΟΙΣΜΑ ΣΠΕΡΜΑΤΟΡΗΥΤΑ	
ΓΥΜΝΟΣΠΕΡΜΑ (ΓΥΜΝΟΣΠΕΡΜΑ).....	11
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: CUPRESSACEAE.....	11
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: PINACEAE.....	14
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: EPHEDRACEAE	14
ΑΘΡΟΙΣΜΑ ΜΑΓΝΟΛΙΟΡΗΥΤΑ (ANGIOSPERMAE)	
ΔΙΚΟΤΥΛΑ – ΚΛΑΣΗ ΜΑΝΟΛΙΟΡΨΙΔΑ.....	15
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: AMARANTHACEAE.....	15
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: ANACARDIACEAE.....	16
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: ARALIACEAE.....	17
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: ARISTOLOCHIACEAE.....	17
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: ASTERACEAE.....	18
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: BORAGINACEAE.....	18
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: BRASSICACEAE.....	20
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: CAPPARACEAE.....	22
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: CARYOPHYLLACEAE.....	22
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: CHENOPODIACEAE.....	24
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: CISTACEAE.....	24
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: COMPOSITAE	25
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: CRASSULACEAE.....	27
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: CYTINACEAE.....	27
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: CUCURBITACEAE.....	28
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: ERICACEAE	29
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: FAGACEAE	30
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: FUMARIACEAE.....	33
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: LAMIACEAE.....	34
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: LEGUMINOSAE Ή FABACEAE	38
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: LAURACEAE.....	44
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: MALVACEAE.....	44

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: MYRTACEAE.....	45
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: OLEACEAE.....	46
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ : OXALIDACEAE.....	46
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: PAPAVERACEAE.....	47
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: PLATANACEAE.....	49
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: POLYGONACEAE.....	49
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: PORTULACACEAE.....	50
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: PRIMULACEAE.....	50
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: RANUNCULACEAE.....	50
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: RESEDACEAE.....	52
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: ROSACEAE.....	53
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: SANTALACEAE.....	54
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: SAXIFRAGACEAE.....	54
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: SCROPHULARIACEAE.....	54
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: SOLANACEAE.....	56
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: TAMARICACEAE.....	57
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: VERBENACEAE.....	58
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: ULMACEAE.....	59
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: URTICACEAE.....	59
ΜΟΝΟΚΟΤΥΛΑ – ΚΛΑΣΗ LILIIOPSIDA.....	59
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: AMARYLADACEAE.....	59
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: ARACEAE.....	64
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: IRIDACEAE.....	65
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: LILIACEAE.....	67
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: ORCHIDACEAE.....	76
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: POACEAE.....	78
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	79

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

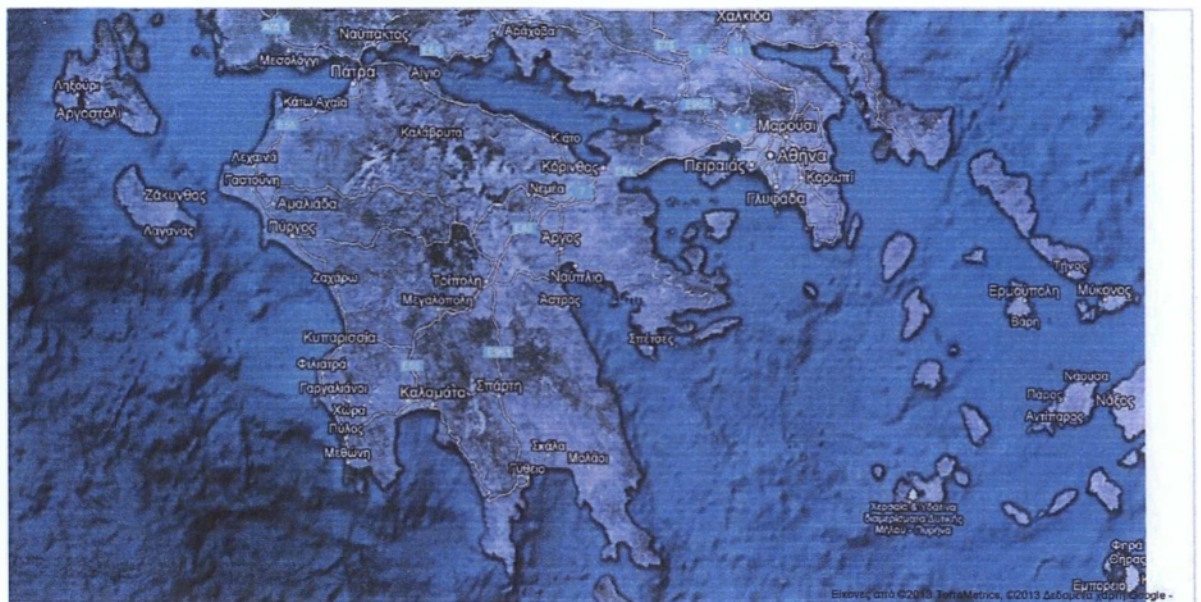
Η παρούσα εργασία σκοπό έχει να παρουσιάσει την χλωρίδα της περιοχής της Πύλου η οποία είναι πλούσια και περιλαμβάνει μεγάλη ποικιλία ειδών. Αρχικά παρουσιάζονται κάποιες πληροφορίες για την ευρύτερη περιοχή της Πύλου όπως γεωγραφικά και κλιματολογικά στοιχεία. Στη συνέχεια γίνεται μια συνοπτική παρουσίαση των φυτών, τα οποία ταξινομούνται με βάση την οικογένεια στην οποία ανήκουν και με αλφαβητική σειρά. Η αναζήτηση και φωτογράφιση των φυτών έγινε σε διάστημα περίπου ενός έτους καθώς και η λήψη των φωτογραφιών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

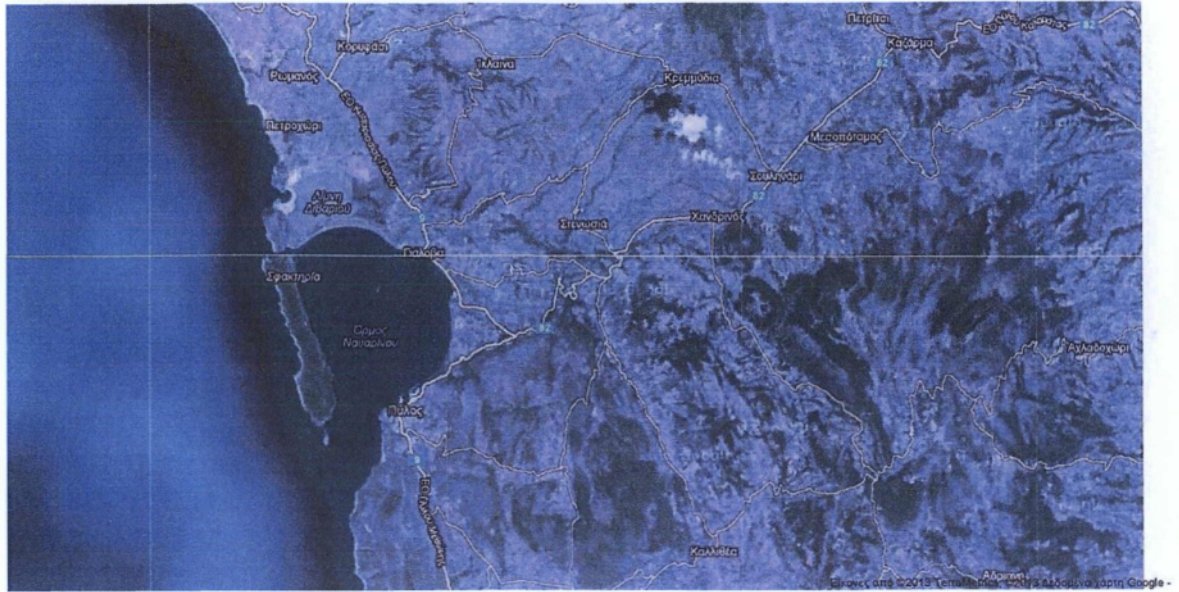
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ

Η Πύλος βρίσκεται στο νοτιοδυτικό τμήμα της Πελοποννήσου. Στα δυτικά και μπροστά από το λιμάνι της βρίσκεται η νήσος Σφακτηρία, ενώ μέσα στο λιμάνι βρίσκεται η νήσος Χελωνάκι. Βόρεια της Πύλου βρίσκεται ο όρμος της Βοϊδοκοιλιάς, με το Παλαιόκαστρο, ενώ στο νότιο τμήμα της, πάνω στα βράχια βρίσκεται το Νιόκαστρο. Μεταξύ του χωριού Γιάλοβα και του όρμου της Βοϊδοκοιλιάς βρίσκεται η λιμνοθάλασσα Διβάρι.

Εικόνα 1: ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ

Εικόνα 2 Η ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΠΥΛΟΥ

ΚΛΙΜΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ-ΠΥΛΟΥ

Το Κλίμα της Πελοποννήσου είναι γενικά μεσογειακό ή ξηρού θέρους υποτροπικό. Το μεσογειακό κλίμα χαρακτηρίζεται από θερμό και παρατεταμένης ξηρασίας καλοκαίρι και ήπιο, βροχερό χειμώνα, παρόλα αυτά ο χειμώνας είναι συχνά δριμύς κυρίως στις ορεινές περιοχές. Εμφανής είναι η διαφοροποίηση ως προς το κλίμα μεταξύ δυτικής, κεντρικής και ανατολικής Πελοποννήσου. Στις παραθαλάσσιες και πεδινές περιοχές της δυτικής Πελοποννήσου, όπως είναι η περιοχή της Πύλου επικρατεί το θαλάσσιο Μεσογειακό κλίμα με έντονες βροχοπτώσεις που κυμαίνονται από τα 800 έως τα 1600 χιλιοστά ανά έτος. Γενικά οι νοτιοδυτικές περιοχές ανήκουν στον υγρό κλιματικό τύπο.

ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΜΕΝΕΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

-Διατηρητέο μνημείο της φύσης στη νήσο Σαπιέτζα, το δάσος αείφυλλων πλατύφυλλων, που έχει χαρακτηριστεί ως Βιογενετικό απόθεμα.

-Περιοχή Λιμνοθάλασσας Γιάλοβας και νήσος Σφακτηρία που περιλαμβάνεται στο ευρωπαϊκό δίκτυο NATURA.

Η έκταση που βρίσκεται εντός του δικτύου NATURA αναλύεται παρακάτω:

Θαλάσσιες περιοχές, Θαλάσσιοι όρμοι	46.41%
Ποτάμια, εκβολές ποταμών, λασπότοποι, διαμερίσματα άμμου, λιμνοθάλασσες	10.36%
Αλυκές, βοσκοτόπια	0.94%
Παράκτιες αμμοθίνες, Αμμουδιές	2.82%
Βότσαλα, Απόκρημνες, Νησίδες	2.82%
Έλη, βάλτοι	1.88%
Μακία βλάστηση και φρύγανα	11.31%
Υγρές χορτολιβαδικές εκτάσεις, χορτολιβαδικές εκτάσεις, καλλιεργήσιμη γη	0.01% 22.50%
Βραχώδεις περιοχές	0.01%
Άλλες εκτάσεις (συμπεριλαμβανομένων πόλεις, χωριά, δρόμους, χώρους απορριμμάτων, ορυχεία, βιομηχανικές εγκαταστάσεις)	0.94%

ΒΛΑΣΤΗΣΗ

Σύμφωνα με γενικά στοιχεία για τη χλωρίδα η Πελοπόννησος φιλοξενεί περισσότερα από 2700 αυτοφυή φυτά, 43 από τα οποία, δηλ. το 12,3% είναι ελληνικά ενδημικά και το 4,6% φύεται αποκλειστικά στη Πελοπόννησο, συχνά σε μία μόνο τοποθεσία.

Ο κυρίαρχος τύπος βλάστησης που επικρατεί στην περιοχή είναι ο μεσογειακός στον οποίο συναντώνται σχίνοι, αριές, σκληρόφυλλα αείφυλλα πλατύφυλλα και θερμόφυλλες φυλλοβόλες δρύες.

Σημαντική θέση κατέχει και η αγροτική ζώνη η οποία κυριαρχείται από ελαιώνες.

Δεν έχει ακόμα πραγματοποιηθεί πλήρης χαρτογράφηση των φυτών της περιοχής, η οποία είναι πολύ ενδιαφέρουσα και περιλαμβάνει διάφορα ενδημικά και σπάνια είδη: από αυτά η *Fritillaria conica* είναι ενδημικό της περιοχής. Η *Stachys canescens* είναι ενδημικό της Μεσσηνίας, ενώ το σπάνιο αμάραντο *Limonium pylium* είναι είδος ενδημικό λίγων ασβεστολιθικών παραθαλάσσιων τοποθεσιών στη νοτιοδυτική Πελοπόννησο και η *Arenaria peloponnesiaca* περιορίζεται στη νοτιοδυτική Πελοπόννησο καθώς και σε κάποια νησιά του Ιονίου. Τέσσερα είδη που φυτρώνουν στους λόφους γύρω από τη λιμνοθάλασσα, ιδιαίτερα η σκουλαρική *Galanthus reginae-olgae subps. reginae-olgae*, το κυκλάμινο *Cyclamen peloponnesiacum*, το κολχικό *Colchicum pariatoris* και η νεραγκούλα *Ranunculus millii* είναι ενδημικά της Πελοποννήσου, ενώ το αγριο-

γαρύφαλλο *Dianthus fruticosus*, κρίκος *Crocus boryi*, η *Anchusella variegata*, η *Veronica glauca* subsp. *peloropnesiaca*, το σκόρδο *Allium callimischon* και τα μελισσάκια *Ophrys argolica* και *O. spuneri* είναι ενδημικά της Ελλάδας. Άλλα ενδιαφέροντα είδη της περιοχής περιλαμβάνουν το Κρητικό Σφεντάμι, το κρίνο *Hermodactylus tuberosus* και τον συγγενικό του *Iris unguicularis*, τη *Fritillaria messanensis*, το Σπαθόχορτο, τον Κρίνο της Παναγίας, τον Μανδαγόρα, τη σκίλλα *Scilla autumnalis*, τους νάρκισσους *Narcissus serotinus* και *N.tazetta*, τον Κρίνο της Θάλασσας, το Νερόκρινο και 20 είδη ορχιδέας, που περιλαμβάνουν τα *Barlia robertiana*, *Orchis lactea*, *O. papilionacea*, το σαλέπι *Orchis laxiflora*, τα μελισσάκια *Ophrys ferumenquinum*, *O. herae*, *O. spesulum*, *O. tenthredinifera*, *O. lutea*, *O. cornuta*, *O. mammosa*, *O. leucadica* και διάφορα είδη *Serapias*.

Η βλάστηση στη λιμνοθάλασσα της Γιάλοβας αποτελείται από είδη που φυτρώνουν στα έλη γλυκού νερού και στους αλμυρόβατους σε μικρές συστάδες από αλμυρίκια. Η μακία βλάστηση και τα φρύγανα χαρακτηρίζουν τον περίγυρο της λιμνοθάλασσας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΦΥΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΗΣ ΠΥΛΟΥ

ΑΘΡΟΙΣΜΑ ΠΤΕΡΙΔΟΤΟΡΗΥΤΑ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: POLYPODIACEAE

Pteridium aquilinum Kuhn. (εικ. 3)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΦΤΕΡΗ

Εικόνα 3.περιοχή ΝΤΙΒΑΡΙ

Η φτέρη είναι πολυετές φυτό που μπορεί να φτάσει σε ύψος τα 2 μέτρα. Ο βλαστός της είναι κάτω από την επιφάνεια του εδάφους και είναι μεταμορφωμένος σε ρίζωμα. Τα φύλλα της είναι πτεροσχιδή, τριγωνικά τα πρωτεύοντα και λογχοειδή τα δευτερεύοντα. Επίσης είναι σκληρά χνουδωτά και με μεγάλο μίσχο. Προτιμά υγρά και όξινα εδάφη των υγρών περιοχών. Απαντάται σε δάση και βοσκότοπους όπου αναπτύσσει πυκνές συστάδες γνωστές ως πτεριδώνες. Λόγω τοξικών ιδιοτήτων πρέπει να αποφεύγεται η βόσκηση των ζώων σε περιοχές που φύεται η φτέρη σε μεγάλη κλίμακα (Εικ.3).

Το ισχυρό ρίζωμα του φυτού το χρησιμοποιούσαν παλαιότερα στην βοτανοθεραπευτική ως ανθελμινθικό. (έλμινθες = παρασιτικά σκουλήκια)

ΑΦΡΟΙΣΜΑ ΣΠΕΡΜΑΤΟΡΗΥΤΑ

ΓΥΜΝΟΣΠΕΡΜΑ (ΓΥΜΝΟΣΠΕΡΜΑ)

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: CUPRESSACEAE

***Juniperus phoenicea* L. - Άρκευθος ή φοινικική (εικ. 4 – εικ.5)**

ΚΟΙΝΗ ΟΝΟΜΑΣΙΑ: Θαμνοκυπάρισσο

Εικόνα 4 περιοχή ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ

Εικόνα 5: ΠΕΡΙΟΧΗ ΝΤΙΒΑΡΙ

Ο Αόρατος ή Άρκευθος η φοινικική είναι αρωματικός, κωνοφόρος, αειθαλής θάμνος, ή μικρό δέντρο, ύψους μέχρι 10m. Έχει πυκνή και κωνική κώμη. Ο φλοιός είναι τεφροκάστανος, ενώ σε μεγάλη ηλικία είναι λευκόφαιος και απολεπίζεται σε στενές λωρίδες. Τα φύλλα είναι αντίθετα, λεπιοειδή, πολύ μικρά, μήκους 1mm και στα νεαρά φυτά βελονοειδή. Μοιάζουν πολύ με αυτά του κυπαρισσιού, από το οποίο συχνά ξεχωρίζει μόνο από τους καρπούς.

Τα άνθη είναι μονογενή, μικρά και φέρονται στις κορυφές των μικρών κλαδιών, τα αρσενικά είναι μικροί κιτρινωποί κώνοι και τα θηλυκά επίσης κώνοι, με σκοτεινό ιώδες χρώμα. Ανθίζει από το Φεβρουάριο μέχρι τον Απρίλιο ή και νωρίτερα. Ο καρπός είναι σφαιρική ράγα με ενωμένα καρπόφυλλα, γυαλιστερός με σκοτεινό ερυθροκάστανο χρώμα, διαμέτρου μέχρι 1,5 cm, με 3-6 σπέρματα. Ωριμάζει τον Σεπτέμβριο μέχρι τον Νοέμβριο του δεύτερου χρόνου μετά την άνθηση. Φυτρώνει σε ξηρές ασβεστολιθικές πλαγιές στη νότια Ελλάδα και στα νησιά και σε υψόμετρο έως 1200μ.

Χρήσεις Το ξύλο του Αόρατου είναι σκληρό, εύοσμο και δεν προσβάλλεται από έντομα. Σε αρκετά μέρη, κάτοικοι της υπαίθρου έβαζαν μικρά κομμάτια ξύλου του Αόρατου σε ερμάρια φύλαξης ρούχων, για να τα προστατέψουν από έντομα, αλλά και ως αρωματικό. Το ξύλο του είναι πολύ ανθεκτικό στη σήψη, και γι' αυτό χρησιμοποιήθηκε πολύ μέχρι τις αρχές του

περασμένου αιώνα για τη στέγαση κατοικιών. Κατά την αρχαιότητα χρησιμοποιήθηκε στην κατασκευή φερέτρων. Επίσης ο Διοσκουρίδης γράφει ότι τα ξύλα χρησιμοποιούνταν για τον αρωματισμό του αρκεύθινου οίνου.

Πιθανώς να είναι το είδος που αναφέρεται ως «άρκευθος» από τον Θεόφραστο και «έτερον βράθου» από το Διοσκουρίδη.

Κηποτεχνία

Είναι ένα από τα πιο ολιγαρκή και ξηρανθεκτικά φυτά μας, που μπορεί να φυτευτεί στην υψομετρική ζώνη 0-600m. Δυστυχώς, μέχρι σήμερα δεν έχει χρησιμοποιηθεί όσο θα έπρεπε. Είναι κατάλληλο για κήπους, διαδρόμους, πάρκα ακόμα και για πεζοδρόμια, αφού όταν κλαδευτεί παίρνει τη μορφή του δέντρου. Πολλαπλασιάζεται σχετικά εύκολα με σπέρματα και με μοσχεύματα.

Cupressus sempervirens (εικ.6)

ΚΟΙΝΗ ΟΝΟΜΑΣΙΑ: ΚΥΠΑΡΙΣΣΙ

Εικόνα 6: περιοχή ΚΟΡΥΦΑΣΙΟ

Δέντρο μεγάλο με κορμό ίσιο και κόμη πυραμιδοειδή που μπορεί να φτάσει ως τα 40 μέτρα ύψος. είναι το μόνο κυπαρίσσι που βρίσκεται αυτοφυές στη χώρα μας. Τα φύλλα του είναι πολύ μικρά, σαν λέπια επάλληλα που σκεπάζουν σχεδόν ολόκληρα τα νεαρά κλαδιά. Τα κουκουνάρια είναι στρογγυλά με διάμετρο 2-3 εκ. και ωριμάζουν τη δεύτερη χρονιά που ανοίγουν τα καρπικά λέπια και ελευθερώνονται οι σπόροι. η τυπική αυτοφυής μορφή είναι το λεγόμενο οριζοντιόκλαδο ή θηλυκό κυπαρίσσι που φύεται στην Κρήτη και στο ΝΑ Αιγαίο. Στα μέρη όπου έγινε αυτοφυές μετά από μακρόχρονη καλλιέργεια, συναντάμε δέντρα με κόμη λίγο ή πολύ στενή και

σπανιότερα οριζοντιόκλαδα. Το κυπαρίσσι χρησιμοποιείται σε πάρκα και για αναδασώσεις θερμών και ξηρών περιοχών.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: PINACEAE

Pinus pinea (εικ. 7)

ΚΟΙΝΗ ΟΝΟΜΑΣΙΑ: ΚΟΥΚΟΥΝΑΡΙΑ

Το δέντρο αυτό από μικρή ηλικία παίρνει χαρακτηριστικό σχήμα ομπρέλας, που το κάνει να ξεχωρίζει από τα άλλα πεύκα. Οι καρποί του είναι τα κουκουνάρια τα οποία είναι μεγάλα και φαγώσιμα. Προτιμάει αμμώδη ή αμμοαργιλώδη εδάφη χαμηλού υψομέτρου, γι αυτό ζει σε παραλίες και πεδινές τοποθεσίες.

Εικόνα 7: περιοχή ΠΑΛΟΒΑ

Pinus halepensis

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: EPHEDRACEAE

Ephedra foeminea

ΔΙΚΟΤΥΛΑ – ΚΛΑΣΗ ΜΑΝΟΛΙΟΨΙΔΑ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: ΑΜΑΡΑΝΘΑΚΕΑΕ

Beta vulgaris ssp.maritima

Salsola kali

Sarcocornia perennis (εικ. 8, εικ. 9)

Αλόφιλο φυτό, έχει προσαρμοστεί ώστε να ζει σε συνθήκες υψηλής αλατότητας που χαρακτηρίζουν τους παράκτιους οικοτόπους. Τα φυτά αυτά έχουν την ικανότητα να διατηρούν μια «φυσιολογική» εσωτερική συγκέντρωση άλατος, είτε αποβάλλοντας τα άλατα μέσω των φύλλων τους και των βλαστών τους είτε συγκεντρώνοντας τα άλατα στα φύλλά τους, που στη συνέχεια ξεραίνονται και πέφτουν.

Εικόνα 8: Περιοχή ΝΤΙΒΑΡΙ

Εικόνα 9: περιοχή ΝΤΙΒΑΡΙ-ΑΝΤΑΙΟΣΤΑΣΙΟ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: ANACARDIACEAE

pistacia lentiscus (εικ.10)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΣΧΟΙΝΟΣ

Αειθαλής θάμνος με πυκνή κόμη και ύψος 1 έως 6 μ. τα φύλλα του είναι σύνθετα με πολλά πυκνά, στενά φυλλαρια. Τα άνθη του είναι μικρά και βγαίνουν στις μασχάλες των φύλλων σε μπουκέτα. Οι καρποί έχουν σχήμα σφαιρικό και χρώμα κόκκινο που στη συνέχεια γίνεται μαύρο. Ζει σε θερμά και ξηρά μέρη στην παράλια ζώνη. Είναι κοινό είδος σε ολόκληρη την Ελλάδα.

Εικόνα 10: περιοχή ΝΤΙΒΑΡΙ-ΠΑΛΑΙΟΚΑΣΤΡΟ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: ARALIACEAE

***Hedera helix L.* (ΕΙΚ.11)**

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ : ΚΙΣΣΟΣ

Εικόνα 11: ΚΟΡΥΦΑΣΙΟ

Ο κισσός είναι πολυετές αείφυλλο φυτό με έρπουσα έκφυση ή αναρριχώμενο. Αναπαράγεται με σπόρους ή τμήματα βλαστών και φυτρώνει την άνοιξη. Ο βλαστός είναι κίτρινο-πράσινος κυλινδρικός με αστεροειδής τρίχες στην επιφάνειά του. Τα φύλλα είναι πράσινα ή κίτρινο-πράσινα, καρδιόσχημα ως τριγωνικά, αδιαίρετα και λοβωτά. Έχουν λεία υφή, ευδιάκριτα νεύρα και δεν φέρουν τρίχες στην επιφάνεια. Ανθοφορεί από Μάιο – Αύγουστο. Ο καρπός είναι ράγα μελανού χρώματος.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: ARISTOLOCHIACEAE

Aristolochia sempervirens

Aristolochia elongata

Aristolochia rotunda

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: ASTERACEAE

***Sylibum marinarum* (εικ. 12)**

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΚΟΥΦΑΓΚΑΘΟ

Εικόνα 12: περιοχή ΝΤΙΒΑΡΙ

Είναι ετήσιο ή διετές φυτό που φτάνει σε ύψος μέχρι 150 εκ. τα φύλλα του είναι πράσινα ωσειδή, οδοντωτά και ακιδωτά. Έχουν ευδιάκριτα νεύρα, λεία υφή και λευκές κηλίδες αλλά δεν έχουν τρίχες. Τα άνθη είναι μωβ και βρίσκονται σε επάκρια κεφάλια, τα οποία περιβάλλονται από ακανθωτά βράκτια. Ανθίζει Ιούνιο-Αύγουστο

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: BORAGINACEAE

***Echium plantagineum* (εικ. 13)**

Διετές, ποώδες φυτό που φύεται σε αμμώδεις τόπους όλης της χώρας.

Εικόνα 13: περιοχή ΝΤΙΒΑΡΙ

Heliotropium hirsutissimum (εικ. 14)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΗΛΙΟΤΡΟΠΙΟ

Εικόνα 14 περιοχή Πετροχωρι

Τα Ηλιοτρόπια είναι κοινά φυτά σε ελαιώνες, ακαλλιέργητους αγρούς και άκρες δρόμων. Το όνομά τους προέρχεται από τις λέξεις ήλιος+τρέπω (αλλάζω κατεύθυνση), επειδή πιστεύεται ότι τα άνθη τους στρέφονται συνεχώς προς τον ήλιο.

Λαϊκές ονομασίες των φυτών είναι λιοστρόφι, λιοτρόπι, λιόδρομος. Στην Ελλάδα ευδοκιμούν 6 είδη που θεωρούνται όλα μελισσοτροφικά.

Είναι φυτά μονοετή, με όρθια έκφυση που φτάνει σε ύψος τα 50 εκ. Τα φύλλα του είναι γκριζοπράσινα, ωοειδή ή λογχοειδή και κυματοειδή. Έχουν ευδιάκριτα νεύρα, βελούδινη υφή και τρίχες σε όλη την επιφάνεια. Τα άνθη είναι λευκά με πέντε πέταλα και βρίσκονται σε βοτρυοειδείς ταξιανθίες και δεν έχουν άρωμα. Ανθίζει από Απρίλιο μέχρι Οκτώβριο. Προτιμά χαλαρά και θερμά εδάφη.

Anchusella variegata (εικ. 15)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΒΟΪΔΟΓΛΩΣΣΑ

Εικόνα 15: περιοχή ΚΑΣΤΡΟ ΠΥΛΟΥ

Η *Anchusella variegata* είναι ένα ενδημικό φυτό του Νότιου Αιγαίου και της Κρήτης, μονοετές, με σκληρές άκαμπτες τρίχες και βλαστούς έρποντες. Έχει χαρακτηριστικά λογχοειδή, οδοντωτά φύλλα με άσπρα στίγματα. Ανθίζει Μάρτιο – Απρίλιο σε βραχώδη και ξηρά περιβάλλοντα και σε χαμηλά υψόμετρα. Διάμετρος άνθους 6-7 χιλιοστά.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: BRASSICACEAE

Sisymbrium officinale (Σισύμβριο το φαρμακευτικό)

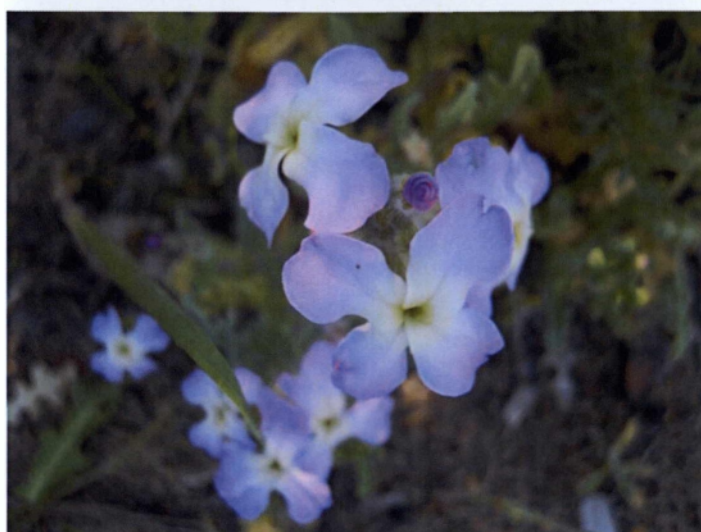
Erysimum corinthium

Malcolmia nana

Malcolmia maritima

Matthiola sinuata - άγρια βιολέτα

Matthiola tricuspidata - Βιόλλα της θάλασσας (εικ.16)

Εικόνα 16: περιοχή ΝΤΙΒΑΡΙ

Η Βιόλλα της θάλασσας αποτελεί το ομορφότερο φυτό απ' όλα τ' άλλα που πλαισιώνουν την φτωχή παραθαλάσσια ζώνη. Φυτρώνει κοντά στη θάλασσα και ανθίζει την Άνοιξη. Μοιάζει πολύ με τη μονή βιολέτα αλλά παρουσιάζει μικρότερα άνθη σε χρώμα ανοικτό μωβ, ροζ, λευκό και κόκκινο. Το φυτό μπορεί να φθάσει τα 25εκ. ύψος.

Nasturtium officinale r. br. - Νεροκάρδαμο

Cardamine hirsuta (Καρδαμίνη η χνουδωτή)

Aurinia saxatilis ssp orientalis - Αουρίνια η βραχύφιλη υποείδος ανατολικό

Capsella bursa-pastoris

Biscutella didyma

Brassica geniculata
Sinapis arvensis
Cakile maritima subsp maritima
Rapistrum rugosum
Crambe hispanica
Enarthrocarpus arcuatus
Raphanus raphanistrum
Raphanus raphanistrum subsp. raphanistrum

OIKOΓENEIA: CAPPARACEAE

Capparis spinosa

OIKOΓENEIA: CARYOPHYLLACEA

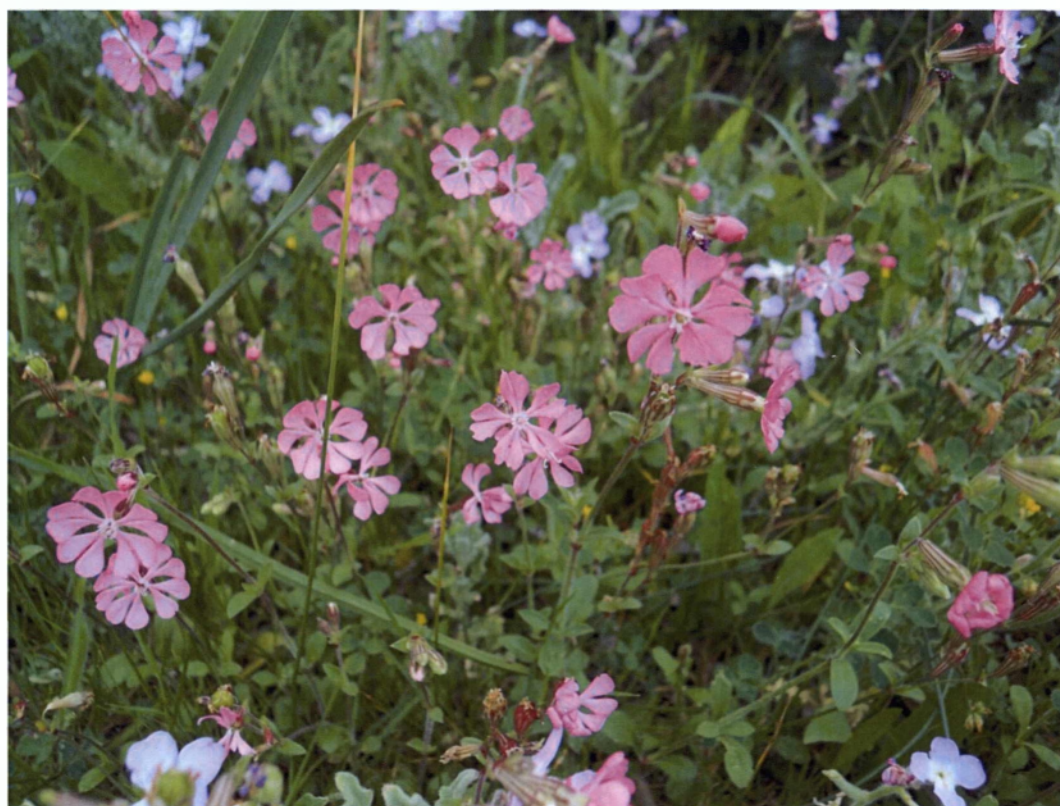
Arenaria serpyllifolia
Arenaria leptoclados
Arenaria peloponnesiaca
Minuartia hybrid
Cerastium illyricum
Cerastium illyricum brachiatum
Cerastium pedunculare
Cerastium glomeratum
Cerastium semidecandrum
Cerastium pumilum glutinosum
Polycarpon tetraphyllum
Spergularia rubra
Spergularia bocconeii
Silene fruticosa
Silene gigantean
Silene vulgaris - σιληνή η κοινή
Silene sedoides
Silene integripetala
Silene cretica
Silene nutabunda

***Silene colorata* - Σιληνή η έγχρωμη**

Την έγχρωμη Σιληνή τη συναντάμε σε αμμώδεις παραλίες, αλλά και μακριά

από τη θάλασσα σε αμμώδη κυρίως εδάφη.

Οι βλαστοί της μπορεί να είναι έρποντες, ή και όρθιοι. Τα φύλλα της είναι μικρά και λογχοειδή. Τα άνθη της είναι με ποδίσκο σε αραιά στάχυ. Ο κάλυκας είναι κυλινδρικός, διογκωμένος στην κορυφή με κοκκινωπές ραβδώσεις.

Εικόνα 17: ΠΕΡΙΟΧΗ ΝΤΙΒΑΡΙ

Τα 5 πέταλα του άνθους έχουν ρόδινο χρώμα και διαιρούνται το καθένα σε δύο βαθείς λοβούς, έτσι που μας δίνει την εντύπωση ότι είναι δέκα πέταλα. Το ύψος της μπορεί να φθάσει τα 50 εκατοστά.

Ανθίζει κατά τη διάρκεια του χειμώνα.

Silene niceensis

Silene nocturna

Silene gallica L. - Σιληνή η Γαλλική.

Petrorhagia glumacea

Dianthus fruticosus

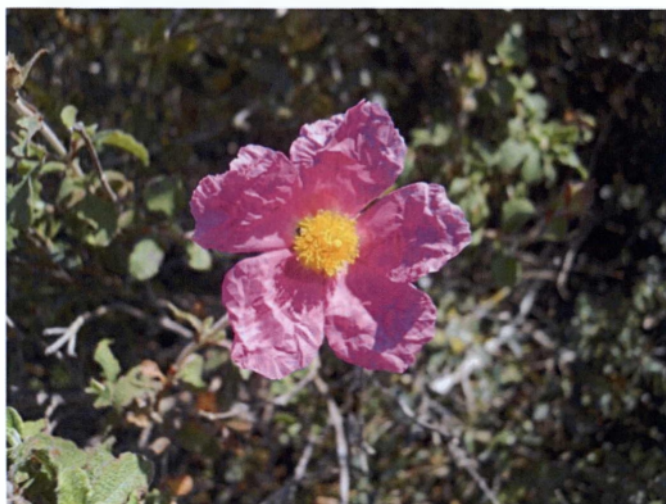
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: CHENOPODIACEAE

Suaeda maritima (L.) Dumort

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: CISTACEAE

Cistus villosus (ΕΙΚ. 18)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΛΑΔΑΝΙΑ

Εικόνα 18: ΠΕΡΙΟΧΗ ΝΤΙΒΑΡΙ

Μικρός θάμνος με ροζ άνθη και ωσειδή, ελλειπτικά και συχνά με κυματοειδές περίγραμμα. Φύλλα, μήκους 2-3 εκ που φέρουν τρίχες και στις δυο πλευρές. Πρόκειται για έναν πυκνό θάμνο που μπορεί να ξεπεράσει σε ύψος το ένα μέτρο.

Από το φυτό αυτό παράγεται μια αρωματική ρητίνη με έντονες φαρμακευτικές ιδιότητες το λάβδανο ή λάδανο ή ο αλάδανος, η οποία μαζεύεται από τα φύλλα του φυτού *Cistus Creticus* spp. *Creticus* ή *Cistus incanus* ή *Cistus villosus*, ή κοινώς λαδανιά που είναι ο Κίσθος με τα ροζ άνθη.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ:

Η ψεύτικη γενειάδα του Φαραώ είναι φτιαγμένη από λάδανο. Τα βασιλικά σύμβολα της αρχαίας Αιγύπτου είναι η βέργα και ένα είδος μαστίγιου που πολλοί ερευνητές πιστεύουν ότι είναι είδος λαδανιστιρείου

Την βλέπουμε να εικονίζεται στην τοιχογραφία του παλατιού της Κνωσού «το γαλάζιο πουλί».

Το Μύρο της Βίβλου είναι το αλάδανο

Το λάδανο ή αλάδανο αποτελεί ένα από τα σαράντα συστατικά που απαιτούνται για την παρασκευή του Άγιου Μύρου

ΣΥΛΛΟΓΗ ΛΑΔΑΝΟΥ:

Το λαδανο μαζεύετε με μηχανικά μέσα με την χρήση ενός ειδικού εργαλείου, το αργαστήρι ή από το τρίχωμα των κατσικιών που βόσκουν ανάμεσα στις λαδανιές. Το αργαστήρι είναι ένα εργαλείο με λουριά, τα οποία αρχικά ήταν δερμάτινα και στη συνέχεια πλαστικά. Το αλάδανο από το αργαστήρι αυτό μαζευόταν με μαχαίρι

Η περιοχή στην οποία συλλέγεται ο λάδανος ακόμα και σήμερα είναι η περιοχή της Βόρειας Κρήτης.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: COMPOSITAE

Chrysanthemum segetum L. (εικ.19)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΑΓΡΙΟΜΑΡΓΑΡΙΤΑ

Είδος με αρκετά μεγάλα και γλωσσοειδή κίτρινα ανθίδια. Τα φύλλα του είναι έλλοβα και οδοντωτά. Το συναντάμε στους αγρούς αλλά και φυτεμένο στις αυλές σπιτιών, καθώς έχει και διακοσμητική αξία. Ανθίζει Φεβρουάριο-Μάιο.

Εικόνα 19: ΠΕΡΙΟΧΗ ΝΤΙΒΑΡΙ

Echinops ritro (εικ. 20)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΑΧΙΝΟΣ

Εικόνα 20: ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΕΤΡΟΧΩΡΙ

Πολυετής ακανθώδης πόα, ύψους έως 60 εκ. Τα φύλλα έχουν βαθιούς λοβούς με μακριά αγκάθια και καλύπτονται από αραχνοειδές τρίχωμα στην επάνω επιφάνεια, ενώ στην κάτω από πυκνό, κοντό, λευκό τρίχωμα. Τα σωληνόμορφα, μπλε ή λευκά ανθίδια διατάσσονται σε σφαιρικό κεφάλι, στην άκρη του βλαστού. Το συναντάμε σε φωτεινές, ξηρές θέσεις, κυρίως στα χαμηλά και μέσα υψόμετρα σε όλη την Ελλάδα.

***Helichrysum stoechas* (εικ.21)**

KOINO ONOMA: ΕΛΙΧΡΥΣΟ ή ΑΜΑΡΑΝΤΟ

Εικόνα 21: ΠΕΡΙΟΧΗ ΝΤΙΒΑΡΙ

Το *Helichrysum stoechas* (συνώνυμο με το *H. conglobatum*) είναι πολυετής θάμνος που εμφανίζεται από τα πεδινά υψόμετρα, μέχρι και την ορεινή ζώνη. Είναι διαδεδομένο σε ολόκληρη την Ελλάδα και ιδιαίτερα στα νότια παράλια και στα νησιά.. Το φυτό ευδοκίμει σε φρυγανότοπους και πετρώδεις τοποθεσίες. Στις αρχές της άνοιξης σχηματίζει μικρούς θάμνους από ακτινωτούς βλαστούς με κίτρινες ταξιανθίες. Δεν ξεπερνά το ένα μέτρο σε ύψος. Η περίοδος άνθησης του ξεκινά από τον Μάρτιο και κρατά ως και τον Αύγουστο. Το φύλλωμα και οι βλαστοί του καλύπτονται από γκριζοχνούδι. Ακόμη σημαντικότερο ίσως από το χρυσοκίτρινο χρώμα των λουλουδιών του είναι το άρωμά του που αναδύεται από ολόκληρο το φυτό. Χρησιμοποιείται σε συνθέσεις αποξηραμένων φυτών

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: CRASSULACEAE

Umbilicus chloranthus

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: CYTINACEAE

***Cytinus hypocistis* – Λύκος της Λαδανίας**

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: CUCURBITACEAE

Ecballium elaterium - Εκβάλλιον το ελατήριο (εικ. 22)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΠΙΚΡΑΓΓΟΥΡΙΑ

Εικόνα 22: ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΥΛΟΣ - ΜΗΔΕΝ

Είναι έρπον ετήσιο φυτό, αυτοφυές στη Μεσόγειο. Το φυτό είναι δηλητηριώδες, όμως χρησιμοποιείται για θεραπευτικούς σκοπούς από την αρχαιότητα.

Φτάνει σε ύψος τα 30 εκατοστά και σε διάμετρο το ένα μέτρο. Τα άνθη είναι χωανοειδή με στεφάνη συνενωμένων 5 κίτρινων πετάλων, με τα αρσενικά διαμέτρου 18-20 χιλ. σε μασχαιαίους βότρεις, ενώ τα θηλυκά μεμονωμένα στις μασχάλες των φύλλων και λίγο μικρότερα, με κάλυκα σαν μικρογραφία του καρπού, όπως και στα θηλυκά άνθη όλης της οικογένειας. Η περίοδος ανθοφορίας και καρποφορίας διαρκεί από τον Μάιο ως τον Σεπτέμβριο. Ο καρπός είναι μικρός επίμηκης προς ωοειδής μήκους 4-5 εκ. καλυμμένος με αδρές τρίχες και χρώματος πρασινοκίτρινου σε μακρύ ποδίσκο, ο οποίος περιέχει πράσινο βλενώδη χυμό με πολυάριθμους σπόρους υπό πίεση, κι όταν ωριμάζει αποσπάται με την παραμικρή κίνηση απ'τον ποδίσκο του, και συσπώμενος εκτινάσσει τους σπόρους με το υγρό σε αρκετή απόσταση. Σε αυτό οφείλεται και το επιστημονικό όνομα του φυτού.

Η πικραγγουριά χρησιμοποιείται από την αρχαιότητα ως φάρμακο. Ο Διοσκουρίδης την αποκαλεί «ελατήριο» και την χαρακτηρίζει ως ισχυρό καθαρτικό. Στην λαϊκή ιατρική, οι ρίζες και οι καρποί χρησιμοποιούνται ως καθαρτικά, αναλγητικά και αντιφλεγμονώδη.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: ERICACEAE

***Arbutus unedo* L. (εικ. 23)**

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: κουμαριά

Εικόνα 23: περιοχή ΚΟΡΥΦΑΣΙΟ

Το γένος *Arbutus* περιλαμβάνει φυτά πολυετή, θαμνώδη. Στην Ελλάδα υπάρχουν δύο είδη, με γνωστότερο αυτό της φωτογραφίας. Κάνει φύλλα λογχοειδή, συνήθως πριονωτά, με μήκος 5-8εκ. και άνθη μικρά λευκά ή ρόδινα με σχήμα σχεδόν σφαιρικό, με πέντε μικρούς όδοντες στο άνοιγμα και τα οποία εμφανίζονται στις άκρες των κλάδων. Οι καρποί της είναι εδώδιμοι, έχουν μέγεθος γύρω στα 2εκ. και όταν ωριμάσουν έχουν χρώμα πορτοκαλοκόκκινο. Ανθίζει τον Σεπτέμβριο-Νοέμβριο και την ίδια εποχή ωριμάζουν και οι καρποί που προέρχονται από την προηγούμενη ανθοφορία. Ζει στους θαμνότοπους της ημιορεινής ζώνης και το συναντάμε σε ολόκληρη την Ελλάδα εκτός από τις πολύ βόρειες περιοχές.

***Erica manipuliflora* (εικ. 24)**

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: Χαμορείκι

Έχει ύψος έως 80 εκ. τα φύλλα του είναι μικρά και γραμμοειδή. Ανθίζει το φθινόπωρο και τα άνθη του είναι ροδινοϊώδη.

Εικόνα 24: Περιοχή ΚΟΡΥΦΑΣΙΟ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: FAGACEAE

Quercus coccifera L. - Δρυς η κοκκοφόρος (εικ. 25)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΠΟΥΡΝΑΡΙ

Το πουρνάρι ή πρίνος (επιστ. Δρυς η κοκκοφόρος, *Quercus coccifera* L.) είναι ένα είδος αείφυλλης σκληρόφυλλης δρυός με ευρεία εξάπλωση γύρω από τη Μεσόγειο. Οφείλει την ονομασία του στους κόκκους ερυθρού χρώματος που σχηματίζουν οι προνύμφες του εντόμου *Kermes vermilio* μέσα στα φύλλα, όπου φωλιάζουν και νυμφώνονται. Οι νύμφες του εντόμου χρησιμοποιούνται εδώ και χιλιετίες για την παρασκευή κόκκινης βαφής.

Μορφολογική περιγραφή

Το πουρνάρι φύεται ως αειθαλής θάμνος ή μικρό δέντρο ύψους 1-6 m. Ο φλοιός είναι τεφρόχρωμος, αρχικά λείος, αργότερα με φολιδωτό ή σχισμένο ξηρόφλοιο στον κορμό και στους γέρικους κλάδους. Τα φύλλα είναι απλά, διατεταγμένα κατ' εναλλαγή, δερματώδη, με λεία επιφάνεια, μήκους 1-5 cm και πλάτους 0,5-2,8 cm. Τα νεύρα γενικά δεν εξέχουν. Οι παρυφές είναι συνήθως οδοντωτές με εξέχοντα ή στραμμένα προς την κορυφή κοντά ή μακριά, αιχμηρά δόντια και σπανιότερα μέχρι λειόχειλες. Η κορυφή είναι οξεία ή αμβλεία και η βάση στρογγυλεμένη ή ελαφρά καρδιοειδής και ο μίσχος βραχύς, σπάνια μακρύτερος των 5 mm. Τα άνθη είναι μονογενή - οι αρσενικοί ίουλοι φύονται μοναχικοί στις άκρες των νεαρών κλαδίσκων, ενώ τα θηλυκά άνθη εμφανίζονται μονήρη ή σε ζεύγη στις μασχάλες των φύλλων. Οι καρποί

(βαλανίδια) εμφανίζονται μοναχικοί ή κατά ζεύγη. Ο ποδίσκος έχει μήκος 8-12 mm, ενώ το κύπελλο έχει διάμετρο 1-3 cm και μήκος 1-2,5 cm, καλύπτοντας

Εικόνα 25: περιοχή ΝΤΙΒΑΡΙ

συνήθως πάνω από το μισό του μήκους του βαλανιδιού, είναι άτριχο ή χνοώδες, καλυμμένο με χαλαρά πεπιεσμένα ή ισχυρά κυρτά προς τα έξω λέπια. Το κάρυσ (βαλανίδι) έχει μήκος 1,5-3 (-3,5) cm και διάμετρο 0,8-1,5 cm και είναι χρώματος θαμπού καστανού. Το ενδοκάρπιο έχει πυκνό τρίχωμα ^[3].

Περιοχή εξάπλωσης - Βιότοπος

Το πουργάρι είναι σημαντικό συστατικό στοιχείο της μεσογειακής σκληρόφυλλης βλάστησης. Φύεται από την Ιβηρική χερσόνησο και το Μαρόκο στα δυτικά μέχρι τις ακτές της Μικράς Ασίας και της Παλαιστίνης στα ανατολικά.

Χρήσεις - Οικολογική σημασία

Πέρα από την παραγωγή κόκκινης βαφής, τα βελανίδια του πουρναριού χρησιμοποιούνται στην ιατρική ως στηπτικά. Επίσης το πουρνάρι χρησιμοποιείται για βόσκηση αιγών. Το πουρνάρι είναι ιδιαίτερα ανθεκτικό κατά της υπερβόσκησης αναπτύσσοντας αμυντικούς μηχανισμούς, όπως ισχυρά δόντια στα φύλλα. Επιπλέον, είναι ιδιαίτερα ξηρανθεκτικό είδος, αφού φύεται στα όρια της ερήμου (Συρία, Ιορδανία, Λιβύη). Ακόμη, πρεμνοβλαστώνει εύκολα μετά από πυρκαγιά, παίζοντας σημαντικό οικολογικό ρόλο, αφού προστατεύει το έδαφος από τη διάβρωση.

Quercus ilex (εικ.26)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΑΡΙΑ

Εικόνα 26: περιοχή ΚΟΡΥΦΑΣΙΟ

Η αριά μπορεί να βρεθεί σαν θάμνος ή σαν μικρό δένδρο, αλλά μπορεί επίσης να αναπτυχθεί σε μεγάλο δένδρο με ύψος 15-27 μέτρα. Τα φύλλα της έχουν χρώμα σκούρο πράσινο στην πάνω επιφάνεια και γκριζοπράσινο στην κάτω. Ποικίλλουν πολύ σε μέγεθος και σχήμα, συχνά ακόμα και στο ίδιο δένδρο. Είναι κανονικά άρτια ή οδοντωτά. Τα βελανίδια είναι ωοειδή και συγκρατούνται σε ένα κύπελλο από αλληλοεπικαλυπτόμενα μέρη.

Είναι φυλλοβόλο, βραδείας ανάπτυξης δένδρο. Η ανάπτυξη των ριζών όμως είναι ταχεία. Για παράδειγμα, μέσα σε έναν χρόνο, το πασσαλώδες ριζικό σύστημα ενός νεαρού φυτού μπορεί να φτάσει τα 60-80 εκατοστά. Η

ανάπτυξη συμβαίνει κυρίως μεταξύ Μαΐου και Ιουνίου. Τα μεγαλύτερα ποσοστά φυλλόπτωσης σημειώνονται στο ίδιο διάστημα, για να συμπέσουν με την ανάπτυξη των νέων βλαστών. Η διάρκεια ζωής των φύλλων ποικίλλει από 1 έως 4 χρόνια. Τα άνθη εμφανίζονται κυρίως το Μάιο και διαρκούν μέχρι τα τέλη Ιουνίου, όταν ξεκινά η ανάπτυξη των βελανιδιών. Τα βελανίδια πέφτουν μεταξύ Νοεμβρίου και Ιανουαρίου, ενώ η μέγιστη πτώση τους συμβαίνει κάθε 2 με 4 χρόνια .

Είναι ένα δένδρο ανεκτικό στη σκιά που μπορεί να γίνει κυρίαρχο σε μεταγενέστερα διαδοχικά στάδια. Είναι ανθεκτικό στην ξηρασία.

Η αριά ευδοκίμει σε ολόκληρη την Ελλάδα και στις περιοχές γύρω από τη Μεσόγειο. Σπάνια συναντάται σε υψόμετρα χαμηλότερα από 350 μέτρα και μπορεί να βρεθεί και στα 1800 μέτρα.

Quercus ithaburensis ssp. macrolepis

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΒΑΣΙΛΙΚΗ Η ΗΜΕΡΗ ΒΕΛΑΝΙΔΙΑ

***Quercus pubescens* L (δρυς χνοώδης)**

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: FUMARIACEAE

***Fumaria capreolata* (εικ. 27)**

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΦΟΥΜΑΡΙΑ Η ΑΙΓΑΓΡΟΣ, ΚΑΠΝΟΧΟΡΤΟ, ΚΑΠΝΙΑ

Ετήσιο φυτό μέχρι 100 εκ., λείο πράσινο-μπλε, με βλαστούς αναρριχόμενους. Φύλλα εναλλάσσοντα δισ-πτερόλοβα, με άκρες προμήκειες ή ωοειδείς, συχνά οδοντωτά που τυλίγονται συνήθως γύρω από τα πλαϊνά φυτά με τους συνεστραμμένους μίσχους τους ή ακόμα και με φυλλάρια μεταμορφωμένα σε έλικες. Ταξιανθία σε βότρες με 10-30 άνθη, λευκά ή ρόδινα. Τα άνθη αποτελούνται από 2 σέπαλα και 4 πέταλα, εκ των οποίων τα δυο πλαϊνά και το ανώτερο φέρουν σκουροκόκκινες ανταύγειες. Καρποί σφαιρικοί.

Δραστικές ουσίες: Το φυτό περιέχει αλκαλοειδή, από τα οποία κυριότερο είναι η φουμαρίνη.

Εικόνα 27: περιοχή ΚΑΣΤΡΟ ΠΥΛΟΥ

Η φουμαριά ήταν γνωστή από τον Πλίνιο και το Διοσκουρίδη και αναφέρεται στα βιβλία βοτανοθεραπευτικής του Μεσαίωνα (Αβικέννιος). Το όνομα φουμαριά πιθανόν να προέρχεται από τις ρίζες της που μυρίζουν καπνό.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: LAMIACEAE

Stachys canescens

Salvia officinalis. - ελελίφασκος ο φαρμακευτικός (εικ.28)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΦΑΣΚΟΜΗΛΟ

Το φασκόμηλο ή φασκομηλιά είναι φυτό πολυετές, θαμνώδες, με πολυάριθμα κλαδιά, ύψους μέχρι μισό μέτρο και βρίσκεται σε όλες τις περιοχές της Ελλάδας κυρίως σε ξηρούς και πετρώδεις τόπους.

Τα φύλλα του είναι επιμήκη και παχιά, χρώματος λευκοπράσινου. Τα άνθη του φύονται κατά σπονδύλους, είναι χρώματος μοβ και ανθίζουν από το Μάιο ως τον Ιούνιο.

Το φυτό έχει έντονη αρωματική οσμή και καλλιεργείται για τις φαρμακευτικές ιδιότητές του, ως αφέψημα και ως καρύκευμα. Τα φύλλα που είναι και το κατεξοχήν χρησιμοποιούμενο μέρος του φυτού συλλέγονται λίγο

πριν ή κατά την αρχή της ανθοφορίας με ξηρό και ηλιόλουστο καιρό, το Μάιο ή τον Ιούνιο και ξηραίνονται στη σκιά.

Εικόνα 28: περιοχή ΠΥΛΟΣ

Τα φύλλα έχουν αντισηπτικές, αποχρεμπτικές και σπασμολυτικές ιδιότητες. Το φυτό έχει στομαχικές, τονωτικές και καρδιοτονωτικές ιδιότητες ενώ χρησιμοποιείται και κατά των νευραλγιών. Η φασκομηλιά χρησιμοποιείται στη θεραπευτική με τη μορφή αφεψήματος εσωτερικά ως ανθιδρωτικό (ιδιαίτερα κατά του νυχτερινού ιδρώτα φυματικών και νευρασθενών).

Το φασκόμηλο με τη μορφή αφεψήματος είναι ιδανικό για την θεραπευτική του στόματος σε περίπτωση τραυματισμών, άφτρων, φαρυγγίτιδας και κατά της ουλίτιδας. Ελαττώνει τα αέρια του εντέρου, είναι διουρητικό και εμμηναγωγό. Ακόμη είναι αιμοστατικό, και τοπικό αναισθητικό

του δέρματος. Επίσης έχει αντιβιοτική, αντιμυκητική, αντισπασμωδική και υπογλυκαιμική δράση. Σε αρχαίες εποχές το χρησιμοποιούσαν για δαγκώματα φιδιών και εντόμων, για να αυξήσουν τη γονιμότητα των γυναικών και για να διώχνουν τα κακά πνεύματα κτλ. Στις περιοχές της Μεσογείου αποξηραίνεται και πίνεται ως αφέψημα, το γνωστό φασκόμηλο.

Στην μαγειρική χρησιμοποιείται για τον αρωματισμό διαφόρων ζωμών, φαγητών και του ξιδιού ενώ θεωρείται και μελισσοτροφικό φυτό παρέχοντας μέλι εκλεκτής ποιότητας.

Σύμφωνα με τελευταίες έρευνες , η χρήση του έχει θετική επίδραση στη θεραπεία του Αλτσχάιμερ και στην υπερλιπιδαιμία.

Πάντως η χρήση του πρέπει να γίνεται με σύνεση γιατί υπάρχουν περιπτώσεις δηλητηρίασης από υπερβολική χρήση που οφείλεται κυρίως στην ουσία θουγιόνη που υπάρχει στο φυτό.

Phlomis fruticosa - Φλωμίσ η θαμνώδης (εικ. 29)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΑΣΦΑΚΑ

Εικόνα 29: περιοχή ΠΥΛΟΣ

Η Ασφάκα είναι ξυλώδες φυτό - θάμνος της οικογένειας των Χειλανθών. Φτάνει έως ενάμιση μέτρο ύψος και φυτρώνει κυρίως σε βραχώδη ή πετρώδη εδάφη.

Ανθίζει ανάλογα την περιοχή από τον Ιούνιο έως τον Απρίλιο. Τα λουλούδια της έχουν χρώμα κίτρινο, είναι από τα λίγα φυτά που οι μέλισσες

δεν παίρνουν το νέκταρ τους, εκτός από σπάνιες περιπτώσεις στο τέλος της ανθοφορίας της. Είναι αρκετά διαδεδομένη στην Ελλάδα και κυρίως στην Ήπειρο, τη νότια Ελλάδα και στα νησιά και απαντάται σε οκτώ είδη.

Παλιότερα χρησιμοποιούταν ως καύσιμη ύλη για θέρμανση , για γιαιτροσόφια αλλά και για την κατασκευή μπαρούτης.

***Lavandula stoechas* - Λεβάντα η στοιχάς (εικ. 30)**

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΑΓΡΙΟΛΕΒΑΝΤΑ

Εικόνα 30: περιοχή ΝΤΙΒΑΡΙ

Είναι μικρός θάμνος, ύψους έως 1 μ. Έχει μακρόστενα και γκριζοπράσινα φύλλα, μήκους 1-4 εκ. Τα άνθη του διατάσσονται σε πυκνούς επάκριους στάχεις, οι οποίοι φέρουν στην κορυφή μεγάλα πορφυρά βράκτια. Οι μικρές δίχειλες, συμπέταλες στεφάνες (6-8 χιλ.) έχουν σκούρο πορφυρό χρώμα. Η Λεβάντα είναι μεσογειακό είδος και απαντάται σε παραλιακές περιοχές της ηπειρωτικής Ελλάδας και στα νησιά. Αυτοφύεται σε ψηλά μέρη, ανθίζει το χρονικό διάστημα Ιουνίου – Ιουλίου και οι ανθοφόροι βλαστοί συλλέγονται, όταν το φυτό βρίσκεται σε πλήρη άνθηση.

Είναι φυτό αρωματικό – φαρμακευτικό και εκτός από αφέψημα χρησιμοποιείται πάρα πολύ και ως αιθέριο έλαιο.

Φαρμακευτικές ιδιότητες: οι ηρεμιστικές και καταπραϋντικές της ιδιότητες την έκαναν ήδη γνωστή από την αρχαιότητα. Παρασκευαζόταν μάλιστα σύμφωνα με τον Διοσκουρίδη και ένα κρασί αρωματισμένο με αυτήν, ο στοιχαδίτης οίνος. Το αιθέριο έλαιο που περιέχουν τα φύλλα της

χρησιμοποιείται στην αρωματοποιία και για τη θεραπεία νευρασθενειών. Έχει επίσης αντισηπτικές ιδιότητες και χρησιμοποιείται στην επούλωση τραυμάτων. Σε μεγάλες δόσεις η λεβάντα δρα ως υπνωτικό και ναρκωτικό.

Επίσης χρησιμοποιείτε στην κηποτεχνία και μπορεί να φυτευτεί σε παρτέρια και μπορντούρες.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: LEGUMINOSAE Ή FABACEAE

Vicia cracca L. (εικ. 31)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΑΓΡΙΟΒΙΚΟΣ

Εικόνα 31: ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΣΤΡΟ ΠΥΛΟΥ

Ο αγριόβικος είναι φυτό με έρπουσα βλάστηση και μήκος βλαστού που φτάνει τα 150 εκ. τα φύλλα είναι πράσινα, σύνθετα, με τραχιά υφή και τρίχες σε όλη την επιφάνεια. Είναι έμισχα και εναλλασσόμενα. Αποτελούνται από 8-20 ζευγάρια λογχοειδών φυλλαρίων και καταλήγουν σε διακλαδιζόμενη έλικα. Τα άνθη είναι μωβ και βρίσκονται σε βοτρυοειδή ταξιανθία κάθε μια από τις οποίες έχει 15-30 άνθη. Ανθοφορεί από τον Ιούνιο μέχρι τον Σεπτέμβριο.

Calycotome villosa ή *Calycotome infesta* (εικ.32)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΑΣΠΑΛΑΘΟΣ

Θάμνος με ύψος 1 έως 2 μ. και κλαδιά μυτερά- αγκαθωτά στην άκρη. Κάνει φύλλα μικρά, χωρισμένα σε τρία φυλλάρια, τριχωτά από κάτω και σχεδόν λεία από πάνω. Τα άνθη είναι κίτρινα, πεταλουδόμορφα και βγαίνουν στις μασχάλες των φύλλων σε μπουκέτα ανά 2 έως 4. Οι καρποί του είναι

χέδρωπες μικροί, σκεπασμένοι με αργυρόχρωμες τρίχες. Ζει σε θαμνότοπους χαμηλού υψομέτρου σε ολόκληρη την Ελλάδα.

Εικόνα 32: περιοχή ΑΓ.ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Lathyrus setifolius (εικ.33)

Εικόνα 33: ΠΕΡΙΟΧΗ ΝΤΙΒΑΡΙ

***Lotus cytisoides* - Λωτός ο κυτισσοειδής (εικ.34)**

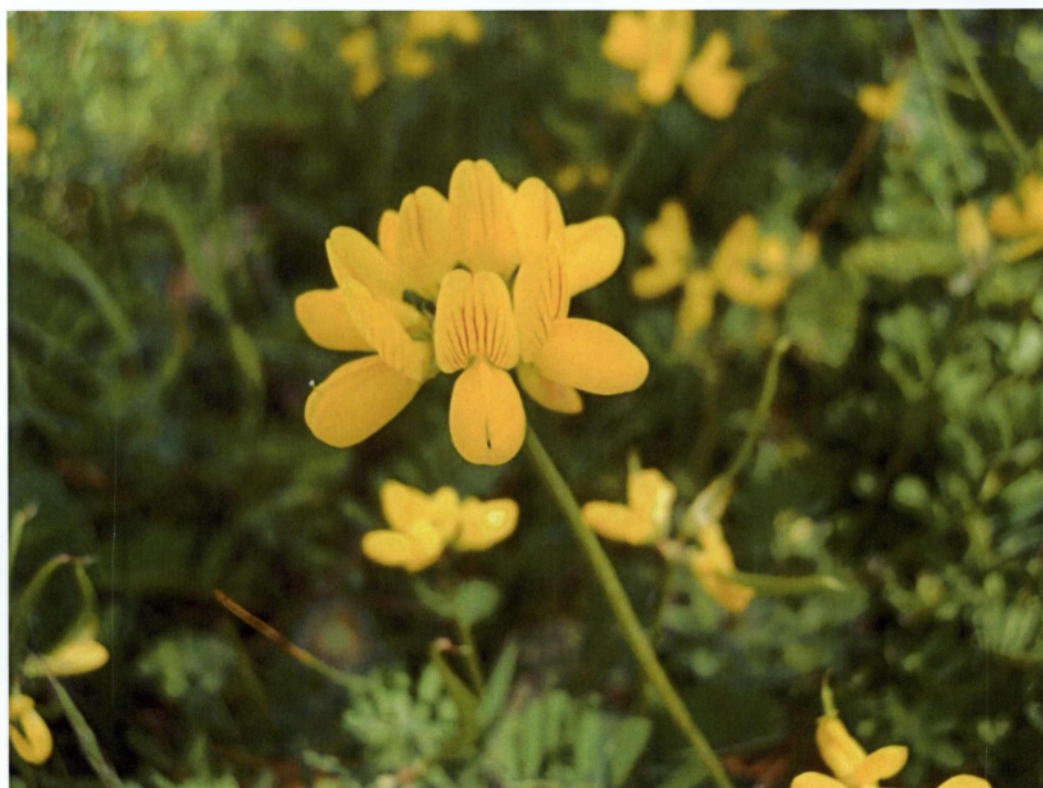
Ημίθαμνος ύψους 10-30 εκ. Βλαστοί πολύκλαδοι, ξυλώδεις στη βάση. Φύλλα σύνθετα, αργυρόχρωμα, με 5 αντρωειδή ή ωσειδή, συνήθως τριχωτά, φυλλάρια. Άνθη 2-8, έντονα κίτρινα, σε σκιαδιόμορφες ταξιανθίες. Ράμφος τρόπιδας συνήθως με σκοτεινοπόρφυρη χροιά. Χέδρωπας συνήθως ευθύς, σχεδόν κυλινδρικός, 20-35 x 2-3 mm, σπέρματα σχεδόν σφαιρικά, ελαφρώς πιεσμένα.

Προτιμά Αμμώδεις και κροκαλοπαγείς παραλίες με σταθερές θίνες κοντά στο επίπεδο της θάλασσας. Συχνά σε κοινότητες με *Thymus capitatus*, *Elymus farctus*.
Ανθίζει Μάρτιο-Μάιο. Καρποφορεί Μάιο-Ιούλιο.

Εικόνα 34 περιοχή: ΡΩΜΑΝΟΥ

***Securigera securidaca* (εικ.35)**

Εικόνα 35: περιοχή ΝΤΙΒΑΡΙ

***Spartium junceum* (εικ.36)**

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΣΠΑΡΤΟ

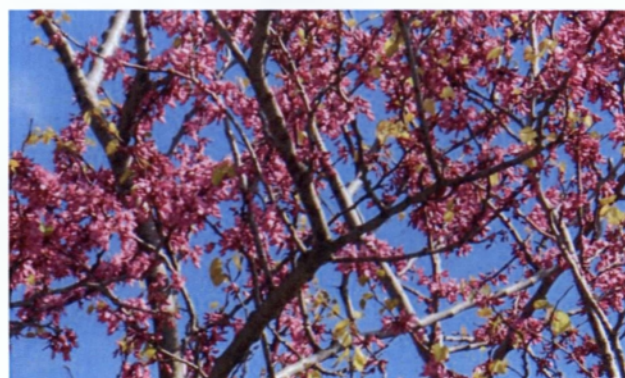

Εικόνα 36: περιοχή ΠΥΛΟΣ

Θάμνος με ύψος 1-3μ. με κλαδιά πυκνά όρθια και μυτερά στην άκρη, χωρίς φύλλα. Μόνο όταν η χρονιά είναι πολύ βροχερή εμφανίζονται κάποια φύλλα μικρά, λογχοειδή και με τρίφυλλα. Τα άνθη του είναι αρωματικά, πεταλουδομορφα, κίτρινα και σε μεγάλα σε μέγεθος μέχρι και 3 εκ. οι καρποί είναι χέδρωπες λεπτοί και όταν ωριμάσουν ανοίγουν απελευθερώνοντας τους σπόρους. Το σπάρτο είναι από τους πιο κοινούς θάμνους στην Ελλάδα, ζει σε θαμνότοπους μέσου υψομέτρου αλλά χρησιμοποιείται και στην κηποτεχνία για την διακόσμηση δρόμων και πάρκων αλλά και για τη συγκράτηση εδαφών που έχουν υποστεί διάβρωση.

***Cercis siliquastrum* (εικ. 37)**

Κοινό όνομα: Κουτσουπιά

Εικόνα 37: περιοχή ΠΥΛΟΣ

Μεγάλος θάμνος ή δέντρο φυλλοβόλο που φτάνει σε ύψος μέχρι 10μ. με πυκνή και σφαιρική κόμη. Τα φύλλα της είναι μεγάλα και δισκοειδή, τα άνθη βγαίνουν πριν τα φύλλα νωρίς την άνοιξη. Έχουν σχήμα πεταλούδας και χρώμα βαθύ ρόδινο. Σχηματίζουν πυκνά μπουκέτα κατά μήκος των κλάδων. Οι καρποί της είναι χέδρωτες με μήκος έως 10 εκ. είναι κοινό δέντρο της ελληνικής χλωρίδας και χρησιμοποιείται και στην κηποτεχνία.

***Pisum elatius* (εικ.38)**

Εικόνα 38: ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΕΤΡΟΧΩΡΙ

Είναι ένα αναρριχώμενο φυτό με βλαστό μπλε-γκρι που φτάνει έως και ένα μέτρο σε ύψος. Τα φύλλα είναι ενωμένα στο βλαστό και τα άνθη χρώματος ροζ-μωβ με σκούρα μωβ φτερά. Είναι μονοετές. Τα φύλλα αποτελούνται από 2-3 ζευγάρια οβάλ φυλλαρίων και εμφανή με σχήμα μισής καρδιάς παράφυλλα, μικρότερα από τα φύλλα του στελέχους που διακλαδίζονται και καταλήγουν σε κληματίδες. Τα άνθη μεγέθους 2-3 εκ βρίσκονται σε μακρύ στέλεχος. Ανθίζει Απρίλιο- Ιούνιο.

***Ceratonia siliqua* (εικ. 39)**

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΧΑΡΟΥΠΙΑ

Δέντρο μέτριο σε μέγεθος, αειθαλές δοίκο, με κόμη πυκνή σφαιρική ή απλωτή. Τα φύλλα της είναι πτερωτά αποτελούμενα από 2-5 ζεύγη φυλλαρίων. Τα άνθη είναι μικρά και βγαίνουν πολλά μαζί σε αρσενικούς και θηλυκούς βότρεις από οφθαλμούς των γέρικων κλαδιών. Οι καρποί είναι τα γνωστά χαρούπια. Όταν ωριμάσουν παίρνουν καφέ χρώμα. Έχουν σάρκα

γλυκιά και περιέχουν πάρα πολύ σκληρούς σπόρους. Προτιμά θερμές και ξηρές περιοχές και τη συναντάμε στη νότια Ελλάδα και στα νησιά. Χρησιμοποιείται σαν καλλωπιστικό δέντρο στην κηποτεχνία, ενώ τα χαρούπια είναι πολύ καλή τροφή στην κτηνοτροφία.

Εικόνα 39: περιοχή ΠΕΤΡΟΧΩΡΙ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: LAURACEAE

Laurus nobilis

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: MALVACEAE

malva sylvestris L. (εικ. 40)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΜΟΛΟΧΑ

Εικόνα 40: περιοχή ΠΕΤΡΟΧΩΡΙ

Είναι πολυετές φυτό με όρθια έκφυση και φτάνει σε ύψος έως και 1.20μ. τα φύλλα του είναι πράσινα, κυκλικά, οδοντωτά και λοβωτά. Έχουν τραχειά υφή και τρίχες σε όλη την επιφάνεια. Τα άνθη είναι μωβ και μεμονωμένα. Ανθοφορεί Μάιο- Σεπτέμβριο.

Είναι ιδιαίτερα διεσπαρμένο φυτό σε όλη την λεκάνη της Μεσογείου και σε πολλά ακόμα μέρη. Αναπτύσσεται από την παράκτια ζώνη μέχρι αρκετά μεγάλο υψόμετρο.

Διατηρεί το αρχαίο της όνομα «μολόχη»

Χρησιμοποιείται από την αρχαιότητα σε δερματικές παθήσεις, φλεγμονές, συνάχι και γαστρεντερίδα.

Είναι βρώσιμο φυτό και την τρώνε μέχρι και σήμερα σε διάφορες περιοχές της Ελλάδος. Τα άνθη της κυκλοφορούν στο εμπόριο με το όνομα «μολοχάνθη» και χρησιμοποιούνται σε μορφή αφεψήματος σαν καταπραϋντικά του κρυολογήματος και του πονόλαιμου.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: MYRTACEAE

Myrtus communis (εικ. 41)

Κοινό όνομα: Μυρτιά

Εικόνα 41: περιοχή ΝΤΙΒΑΡΙ

Αειθαλής θάμνος με ύψος 1 έως 3 μέτρα και χαρακτηριστικό άρωμα. Τα φύλλα της γυαλιστερά, λογχοειδή ή ωσειδή και μυτερά στην άκρη. Τα άνθη είναι λευκά με πέντε πέταλα και πολλούς στήμονες. Οι καρποί είναι μαύροι και σπάνια λευκοί, μοιάζουν με μικρές ελιές. Κοινό είδος σε θαμνότοπους της κατώτερης ορεινής ζώνης. Προτιμά δροσερά και σκιερά μέρη.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: ΟΛΕΑCΕΑΕ

Olea europaea (εικ. 42)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΑΓΡΙΕΛΙΑ

Εικόνα 42: περιοχή ΚΟΡΥΦΑΣΙΟ

Θάμνος ή δέντρο μετρίου μεγέθους, μέχρι 10μ. ύψος. Τα άνθη της είναι μικρά, κιτρινόλευκα και βγαίνουν σε πυκνά μπουκέτα. Ο καρπός της είναι δρύπη, μαύρος και γυαλιστερός και τα φύλλα σχεδόν δισκοειδή, λογχοειδή ή προμήκη και στην κάτω επιφάνεια έχουν χρώμα ασημί. η αγριελιά υπάρχει σε όλη την Ελλάδα σε μέρη με χαμηλό υψόμετρο.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ : ΟΧΑΛΙΔΑCΕΑΕ

Oxalis corniculata l (εικ.43)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΞΥΝΟΤΡΙΦΥΛΛΟ ή ΞΙΝΥΘΡΑ

Εικόνα 43: περιοχή ΚΟΡΥΦΑΣΙΟ

Είναι πολυετές φυτό με έρπουσα έκφυση και μήκος βλαστού που φτάνει τα 30 εκ. Ο βλαστός είναι κοκκινωπός και τα φύλλα γκριζοπράσινα, κυκλικά βαθιά σχισμένα και λοβωτά που διαιρούνται σε τρία καρδιόσχημα φυλλάρια. Δεν έχουν ευδιάκριτα νεύρα αλλά έχουν τραχιά υφή και τρίχες σε όλη την επιφάνεια. Ανθοφορεί από το Μάιο μέχρι τον Νοέμβριο.

Προτιμά υγρά, χαλαρά και πλούσια σε οργανική ουσία και θρεπτικά στοιχεία εδάφη. Το συναντάμε συχνά ως ζιζάνιο σε δεντροκομικές καλλιέργειες υγρών περιοχών.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: PAPAVERACEAE

Papaver rhoeas- Μήκων η ροιάς (εικ.44)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΠΑΠΑΡΟΥΝΑ

Εικόνα 44: ΠΕΡΙΟΧΗ ΝΤΙΒΑΡΙ

Είναι ετήσιο φυτό που ανθίζει από τον Μάιο έως τον Ιούλιο. Τα άνθη της βρίσκονται μεμονομένα και είναι κόκκινου χρώματος. Τα φύλλα είναι πτεροσχιδή με οδοντωτή περιφέρεια και λοβωτά. Το έλασμα είναι

γκριζοπράσινο χωρίς ευδιάκριτα νεύρα, με τραχειά υφή και τρίχες σε όλη την επιφάνεια.

Η παπαρούνα υπάρχει αυτοφυής σε χέρσα, ηλιόλουστα χωράφια, σε βοσκότοπους, σε παρυφές δρόμων, αλλά και σε καλλιεργημένους αγρούς, όπου θεωρείται ζιζάνιο. Προτιμά υγρά, συνεκτικά εδάφη.

Η παπαρούνα έχει ιδιότητες κατευναστικές και εφιδρωτικές, γι αυτό και χρησιμοποιήθηκε από παλιά ως φαρμακευτικό φυτό. Η κοινή παπαρούνα περιέχει ένα αλκαλοειδές, τη ροϊαδίνη, που είναι ηρεμιστική.

papaver hybridum

Glaucium flavum -Γλαύκιο το ξανθό, που λέγεται και «κίτρινη παπαρούνα»

Fumaria gaillardotii

Fumaria judaica

Fumaria capreolata

Fumaria petter

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: PLATANACEAE

Platanus orientalis (εικ. 45)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: Πλάτανος

Εικόνα 45: ΠΕΡΙΟΧΗ ΧΩΡΑ

Δέντρο μεγάλο, φυλλοβόλο, με κόμη απλωτή και ύψος ως 20μ. Τα φύλλα του είναι παλαμοειδή με 5 έως 7 λοβούς οι οποίοι μπορεί να είναι ακέραιοι ή οδοντωτοί ή λοβοειδείς (Εικ. 44). Τα άνθη σχηματίζουν σφαιρικά κεφάλια που κρέμονται ανά τρία ή τέσσερα κατά μήκος ενός πολύ μακριού μίσχου. Στη συνέχεια τα κεφάλια αυτά μεταβάλλονται σε καρπούς σφαιρικούς με πολλά σπέρματα. Ο πλάτανος ζει σε τοποθεσίες με άφθονο νερό επιφανειακό ή υπόγειο. Προτιμά τις όχθες των ποταμών, τις ρεματιές και τις χαράδρες. Τον βρίσκουμε από το ύψος τις θάλασσας και ως πάνω από 1500 μ.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: POLYGONACEAE

Polygonum aviculare

Polygonum aviculare subsp. neglectum

Rumex bucephalophorus - Βουκεφαλοφόρο Λάπαθο

Emex spinosus

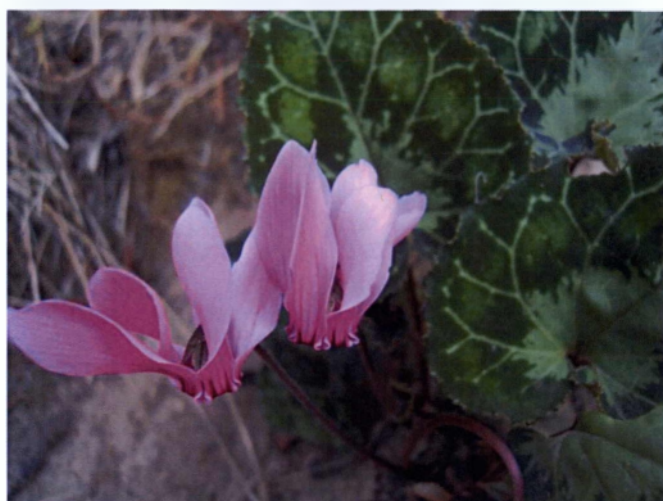
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: PORTULACACEAE

Portulaca oleracea

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: PRIMULACEAE

Cyclamen greacum - *Κυκλάμινον το Γραικόν* (εικ.46)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΚΥΚΛΑΜΙΝΟ

Εικόνα 46: ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΟΡΥΦΑΣΙΟ

Έξι είδη του γένους *Cyclamen* υπάρχουν στον ελληνικό χώρο. Από αυτά τα τρία ανθίζουν άνοιξη και τα τρία φθινόπωρο, όπως το συγκεκριμένο. Όλα κάνουν κόνδυλο στη ρίζα τους. Τα φύλλα έχουν μακριούς μίσχους και βγαίνουν όλα μαζί σε ρόδακα από τη βάση. Είναι καρδιοειδή, βαθυπράσινα με ανοιχτόχρωμα σχέδια στην πάνω πλευρά και κοκκινωπά από κάτω. Τα άνθη φυτρώνουν επίσης από τη βάση ένα ένα σε μακρύ και τρυφερό μίσχο. Γέρνουν προς τα κάτω και τα πέταλα στρέφονται προς τα πάνω. Ο καρπός κάψα.

Ανθίζει Σεπτέμβριο- Νοέμβριο. Μετά την άνθιση οι μίσχοι περιελίσσονται σπειροειδώς, κάτι το οποίο έδωσε στα κυκλάμινα και το όνομα τους.

Το είδος αυτό είναι ενδημικό της ανατολικής Μεσογείου και το συναντάμε στην Ελλάδα, το Αν. Αιγαίο, την Κύπρο και την Αν. Τουρκία σε βραχώδη μέρη της ορεινής ζώνης και σε θαμνότοπους χαμηλού υψομέτρου. Ανθεκτικό και σε μερική σκίαση.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: RANUNCULACEAE

Nigella damascena – Νιγκέλλα η Δαμασκηνή

Consolida ajacis - (L.) Κονσολίντα του Αϊαντα.

Anemone arvensis subsp. *blanda*

Anemone coronaria Ανεμώνη η στεφανωματική (εικ.47)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΑΓΡΙΑ ΑΝΕΜΩΝΗ

Εικόνα 47: ΠΕΡΙΟΧΗ ΝΤΙΒΑΡΙ

Πολυετής πόα, ύψους έως 45 εκ. Τα φύλλα στη βάση του βλαστού έχουν μακρύ μίσχο και έλασμα αποτελούμενο τρία τμήματα, με βαθείς λοβούς. Ο βλαστός φέρει μία ομάδα από 3-4 άμισχα φύλλα, που διαιρούνται σε λεπτούς λοβούς. Τα άνθη, που εμφανίζονται μεμονωμένα, είναι μεγάλα και εντυπωσιακά. Το περιάνθιο αποτελείται από 5-8 πεταλόμορφα μέρη με ελλειψοειδές σχήμα και ποικίλα χρώματα, ροζ, κόκκινο, πορφυρό, μωβ ή άσπρο. Οι στήμονες είναι πολυάριθμοι, με μπλε ανθήρες, ενώ στο κέντρο τα

πολυάριθμα πυκνά και λεπτά καρπόφυλλα δημιουργούν έναν κώνο. Φυτρώνει σε θαμνώνες και λιβάδια των χαμηλών υψομέτρων. Είναι μεσογειακό φυτό, που απαντάται αρκετά συχνά στην Ελλάδα.

Το όνομα του λουλουδιού συνδέεται με τον αρχαίο ερωτικό μύθο του Άδωνι και της Αφροδίτης. Σύμφωνα με το μύθο ο Άδωνις βγήκε για κυνήγι στο δάσος. Εκεί ο θεός Άρης που ζήλευε τον Άδωνι, επειδή η Αφροδίτη τον παράτησε για τα μάτια του ωραίου νέου, μεταμορφώθηκε σε άγριο κάπρο, επιτέθηκε στον Άδωνι και τον σκότωσε. Απαρηγόρητη η Αφροδίτη πήρε στην αγκαλιά της το άψυχο σώμα του αγαπημένου της και όπως λέγεται ράντισε με νέκταρ την πληγή. Και από το μείγμα που έκαναν το νέκταρ με το αίμα ξεπήδησε ένα όμορφο λουλούδι. Μόνο που η ζωή αυτού του λουλουδιού κρατάει λίγο. Όταν ο άνεμος φυσάει κάνει τα μπουμπούκια του φυτού να ανθίσουν και ύστερα ένα άλλο ανεμοφύσημα παρασέρνει τα πέταλα μακριά. Έτσι το λουλούδι αυτό ονομάστηκε ανεμώνη ή ανεμολούλουδο επειδή ο άνεμος βοηθάει την ανθοφορία του αλλά και την παρακμή του.

Anemone pavonina lam. Ανεμώνη η λάμπουσα, κ. ανεμώνη

Clematis vitalba L. Κληματίς η Λευκάμπελος

Adonis annua - άδωνις ο ετήσιος ή αγριοπαπαρούνα

Ranunculus velutinus

Ranunculus neapolitanus

Ranunculus sardous

Ranunculus muricatus

Ranunculus arvensis

Ranunculus paludosus

Ranunculus millefoliatus

Ranunculus millii

Ranunculus ficaria

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: RESEDACEAE

Reseda alba

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: ROSACEAE

***Pyrus spinosa* ή *Pyrus amygdaliformis* (εικ.48)**

ΚΟΙΝΗ ΟΝΟΜΑΣΙΑ: Γκορτσιά

Εικόνα 48: ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΟΡΥΦΑΣΙΟ

Δέντρο μικρό φυλλοβόλο, με φύλλα στενόμακρα, προμήκη ή αντρωειδή, λεία από πάνω και χνουδωτά από κάτω αρχικά και ύστερα λεία. Κάνει λευκά άνθη σε μπουκέτα με πέντε πέταλα. Ο καρπός είναι σφαιρικός και πολύ στυφός ενώ τρώγεται μόνο όταν ωριμάσει πολύ καλά. Ζει σε γυμνές και άγονες τοποθεσίες σε ολόκληρη την Ελλάδα

***Rosa arvensis* (εικ.49)**

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΑΓΡΙΟΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΑ

Φυλλοβόλος αναρριχώμενος θάμνος που φτάνει σε ύψος τα 2 μέτρα με λευκά άνθη που φέρουν 5 πέταλα και χρυσοκίτρινους ανθήρες τα οποία συνήθως είναι σε ομάδες 3-4 ανθέων. Τα φύλλα είναι σύνθετα με 5 ή 7 φυλλάρια. Οι μίσχοι είναι μεγάλοι σε μήκος και συχνά χρώματος μωβ. Οι καρποί είναι κόκκινου χρώματος σφαιρικοί και εμφανίζονται το φθινόπωρο. Μοιάζει με το είδος *Rosa canina* αλλά ανθίζει λίγο αργότερα απ' αυτό και για μεγαλύτερη διάρκεια, με άνθη λιγότερο αρωματικά. Επίσης έχει μικρότερα φύλλα και αγκάθια. Προτιμά ασβεστώδη και βαριά αργιλώδη εδάφη και το συναντάμε συνήθως σε φράχτες.

Από τα άνθη της εξάγεται το ροδέλαιο που χρησιμοποιείται στην φαρμακευτική και ως συστατικό καλλυντικών ενώ χρησιμοποιούνται και οι καρποί και τα σπέρματα στη βοτανοθεραπευτική.

Εικόνα 49: περιοχή ΚΟΡΥΦΑΣΙΟ

Αποτελεί τον πρόγονο των πολυάριθμων ποικιλιών τριανταφυλλιάς που υπάρχουν σήμερα και έχουν προκύψει από διάφορες διασταυρώσεις.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: SANTALACEAE

Osyris alba

Thesium humile

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: SAXIFRAGACEAE

Saxifraga tridactylites

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: SCROPHULARIACEAE

Verbascum sinuatum – Δαντελωτό Βερμπάσκο (εικ.50)

Διετή φυτά που τον πρώτο χρόνο διαμορφώνουν ένα βασικό ρόδακα από τριχωτά φύλλα, ενώ τον δεύτερο χρόνο παράγουν το ανθοφόρο στέλεχος που φτάνει τα 3 μέτρα ύψος και φέρει μεγάλα άνθη, που δίνουν μια ταξιανθία με μήκος μεγαλύτερο από 1 μέτρο, η στεφάνη είναι κυκλική και αποτελείται από 5 κίτρινα πέταλα με διάμετρο 1,5- 2 εκατοστά. Ανθίζουν τον

Ιούνιο-Σεπτέμβρη. Προτιμά μέρη με θαμνώδη βλάστηση και βοσκότοπους.
Μελισσοκομικό φυτό.

Εικόνα 50: ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΛΑΙΟΚΑΣΤΡΟ

Verbascum macrurum (εικ. 51)

Εικόνα 51: ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΥΛΟΣ

Διετές φυτό με ύψος 40-150 εκ. με πολλά τριχίδια στα φύλλα και τους βλαστούς

Ανθίζει Μάιο-Ιούλιο

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: SOLANACEAE

Mandragora officinarum (εικ.52)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΜΑΝΔΡΑΓΟΡΑΣ

Εικόνα 52: ΝΤΙΒΑΡΙ

Ο μανδραγόρας είναι ένα δημοφιλές φυτό και λέγεται γι αυτόν ότι βγάζει μια απόκοσμη κραυγή όταν ξεριζώνεται και υπάρχουν πολλές ιστορικές αναφορές σχετικά με αυτόν. Από μια παχιά και διχαλωτή ρίζα ξεπροβάλλουν από το έδαφος μεγάλα τσαλακωμένα, σχήματος ωσειδούς φύλλα τα οποία σχηματίζουν μια ροζέτα με άνθη χρώματος ιώδους ή με πορτοκαλί καρπούς στο κέντρο. Τα φύλλα έχουν μήκος 15-25 εκ κατά την περίοδο της ανθοφορίας ενώ μεταγενέστερα μεγαλώνουν και ξεπερνούν τα 40 εκ μήκος παίρνοντας σχήμα λογχοειδές ή ωσειδές και γίνονται σκούρα πράσινα, ελαφρώς χνουδωτά, συχνά με σκληρό, οδοντωτό και κυματοειδές περίγραμμα. Τα άνθη έχουν πολύ μικρό μίσχο και σχήμα καμπάνας με πέντε πέταλα. Οι καρποί είναι σφαιρικοί κίτρινοι ή πορτοκαλί με 2 ½ - 3 εκ διάμετρο. Υπάρχουν είδη που ανθίζουν την άνοιξη και άλλα που ανθίζουν το φθινόπωρο. Προτιμά ερημικά και πετρώδη μέρη.

Οι καρποί έχουν μια περίεργη μυρωδιά και θεωρούνται από κάποιους εκλεκτοί

Το φυτό είναι ελαφρώς δηλητηριώδες και ήταν πολύ διαδεδομένο κατά την αρχαιότητα για τις θεραπευτικές του ιδιότητες. Είχε γίνει γνωστό για τη χρήση του λόγω των αφροδισιακών του ιδιοτήτων. Τέλος ήταν ένα διάσημο αναλγητικό φάρμακο κατά τον μεσαίωνα.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: TAMARICACEAE

Tamarix hampreana - Ταμαρίς η χαμπεανή (εικ.53)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: Κοινό αλμυρίκι ή της Αττικής

Εικόνα 53: περιοχή ΝΤΙΒΑΡΙ

Είναι δενδρύλλια που βρίσκονται αυτοφυή σε πολλές παραθαλάσσιες περιοχές της Ελλάδας και της Μεσογείου, κοντά σε παραλίες, όχθες ποταμών και ρέματα που ο υδάτινος ορίζοντας είναι υφάλμυρος.

Το αλμυρίκι έχει δυνατό ριζικό σύστημα και οι ρίζες του διακλαδώνονται φτάνοντας σε μεγάλο βάθος. Τα κλαδιά του είναι λεπτά και τα φύλλα του είναι πολυάριθμα σχηματίζοντας λέπια. Τα άνθη του είναι πολύ μικρά ρόδινα ή λευκορόδινα, διατάσσονται δε σε μακριές ταξιανθίες και φύονται στα άκρα των κλαδιών.

Εξαιρετικά ανθεκτικό στη ξηρασία και στην αλατότητα του εδάφους ευνοείται κιόλας από το ράντισμα με θαλασσινό νερό. Καλλιεργείται κατά μήκος των ακτών ως καλλωπιστικό, για τη δημιουργία ανεμοφρακτών, αλλά και για τη σκιά του στις παραλίες.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: VERBENACEAE

Vitex agnus-castus (εικ.54)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΛΥΓΑΡΙΑ

Εικόνα 54: περιοχή ΠΕΤΡΟΧΩΡΙ

Θάμνος φυλλοβόλος με ύψος 1 έως 3 μ. και ευχάριστη οσμή. Φύλλα παλαμοσχιδή με 5 ή 7 στενά φυλλάρια. Άνθη μικρά σε χρώμα μωβ ή καμιά φορά ρόδινο, λευκό ή γαλάζιο που φυτρώνουν πολλά μαζί σε μπουκέτα στις κορυφές των κλάδων. Ο καρπός της είναι μικρή κοκκινόμαυρη δρύπη. Είναι κοινό φυτό σε όλη την Ελλάδα και ζει σε ρεματιές, σε παραθαλάσσια μέρη και γενικά σε χαμηλού υψομέτρου υγρά και ζεστά μέρη.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: ULMACEAE

Ulmus minor - Πτελέα η ελάσσων

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: URTICACEAE

Urtica urens - κνίδη η καυστηρά

Urtica membranacea - κνίδη η μεμβρανώδης

Parietaria judaica - περδικούλι

Parietaria cretica - κρητικό περδικούλι

ΜΟΝΟΚΟΤΥΛΑ – ΚΛΑΣΗ LILIIOPSIDA

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: AMARYLLADACEAE

Galanthus reginae olgae Orph. (εικ.55)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΓΑΛΑΝΘΟΣ

Εικόνα 55: ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΡΕΜΜΥΔΙΑ

Το γένος Γάλανθος ξεχωρίζει από τα άλλα γένη της οικογένειας Amaryllidaceae από τα άνθη του με το παράξενο σχήμα, στα οποία τα τρία εσωτερικά φύλλα του περιανθίου είναι πολύ κοντύτερα από τα εξωτερικά. Επίσης τα άνθη είναι πάντα κρεμαστά και μονήρη, λευκού χρώματος. Ανθίζει το φθινόπωρο, τον Νοέμβριο.

Φύεται σε δάση, θαμνώνες, πλαγιές κοντά σε ρέματα, κοιλάδες και φαράγγια, δείχνοντας μια προτίμηση σε υγρές, σκιερές τοποθεσίες με βόρειο

προσανατολισμό και εδάφη αρκετά βαθιά, πλούσια σε υγρασία και καλά εφοδιασμένα με οργανική ουσία. Έχει βρεθεί σε υψόμετρα από το επίπεδο της θάλασσας μέχρι τα 1300 μ., αν και είναι περισσότερο κοινό στα μεγαλύτερα υψόμετρα.

Ο *Galanthus reginae-olgae* είναι ενδημικό είδος στην Ελλάδα, το βόρειο και δυτικό άκρο Βαλκανικής χερσονήσου και της Σικελίας. Οι χώρες που το συναντάμε είναι: Μαυροβούνιο, Ελλάδα και Ιταλία (Σικελία). Στην Ελλάδα, αυτό απαντάται από τη βόρεια Πίνδο μέχρι τη νότια και νοτιοδυτική Πελοπόννησο και την Κέρκυρα.

Το όνομά του προέρχεται από τις ελληνικές λέξεις γάλα + ανθός. Το επίθετο *reginae-olgae* δόθηκε από τον βοτανικό Ορφανίδη, προς τιμήν της βασίλισσας Όλγας.

Πρόκειται για απειλούμενο είδος, στην κατηγορία "σπάνιο", σύμφωνα με το Βιβλίο Ερυθρών Δεδομένων των Σπάνιων & Απειλούμενων Φυτών της Ελλάδας (εκδ. 1995).

***Narcissus tazetta* L. - Νάρκισσος ο ταζέτιος (εικ.56)**

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΜΑΝΟΥΣΑΚΙ, ΖΑΜΠΑΚΙ

Εικόνα 56: ΠΕΡΙΟΧΗ
ΠΕΤΡΟΧΩΡΙ

Πρόκειται για ένα βολβώδες φυτό με κρεμαστά άνθη, ισχυρό κυλινδρικό βλαστό, φύλλα γωνιώδη στη ράχη, μήκους περίπου όσο ο βλαστός. Το περιάνθιο είναι λευκό 3-4 εκατοστά και η εσωτερική στεφάνη είναι κίτρινη, ύψους έως 5 χιλιοστά. Ανθίζει τέλη χειμώνα με αρχές άνοιξης, σε υγρές τοποθεσίες, συχνά σε αγρούς αλλά και σε ελαιώνες, σε όλη την Ελλάδα.

Τα φύλλα αλλά κυρίως ο βολβός του νάρκισσου περιέχουν τα αλκαλοειδή γαλανθαμίνη, λυκορίνη και ταζετίνη, αλκαλοειδή τα οποία περιέχονται και σε άλλα είδη της οικογένειας *amaryllidaceae*. Η λυκορίνη, είναι βασικό αλκαλοειδές με φαρμακευτική δράση και δρα στον εγκέφαλο ως εμετικό. Έχει ακόμη χολινεργικές, αναλγητικές, υποτασικές και κυτταροτοξικές δράσεις.

Χρησιμοποιείται στην αρωματοποιία και στη φαρμακευτική. Όσον αφορά τη βοτανική ονομασία του γένους του φυτού, πιθανόν να οφείλεται όχι στο Νάρκισσο, τον νέο που σύμφωνα με την ελληνική μυθολογία ήταν ερωτευμένος με τον εαυτό του, αλλά στο ρήμα ναρκάω-ναρκώ που σημαίνει μουδιάζω, λόγω των ναρκωτικών ιδιοτήτων του φυτού. Χαρακτηριστικά ο Πλίνιος περιγράφει "*Narce narcissum dictum, non a fabuloso ruero*", δηλαδή "Νάρκισσος από το ναρκάω και όχι από το μυθικό αγόρι".

Το δε όνομα του είδους (*tazetta*) προέρχεται από το ιταλικό "*tazza*" που σημαίνει κούπα, λόγω του σχήματος της κίτρινης στεφάνης στο κέντρο του άνθους, που μοιάζει με μπωλ.

Σύμφωνα με τη μυθολογία ο Νάρκισσος ήταν γιος του θεού Κηφισού και της Νύμφης Λειριώπης. Υπάρχουν πολλές εκδοχές του μύθου του, με κοινό στοιχείο τον έρωτα προς τον εαυτό του. Η επικρατέστερη είναι ότι όλες οι νύμφες τον είχαν ερωτευτεί, αλλά εκείνος δεν ανταπέδιδε την αγάπη τους γιατί ήταν ερωτευμένος με τον εαυτό του. Οι θεοί αποφάσισαν να τον τιμωρήσουν και μία μέρα που παρατηρούσε και πάλι το καθρέφτισμα του σε μία από τις πηγές του Ελικώνα, έπεσε στα νερά και πνίγηκε. Στη θέση του φύτεψε ένα λουλούδι με ένα χρυσό στεφάνι, ο Νάρκισσος, που ακόμα και σήμερα γέρνει το κεφάλι του πάνω από το νερό.

Άλλοι μύθοι τον συνδέουν με την Ηχώ και άλλοι με τη δίδυμη αδερφή του που πέθανε κι εκείνος αναζητούσε τη μορφή της στο καθρέφτισμά του στο νερό.

Σύμφωνα με μία άλλη παράδοση, είναι το φυτό που είχε αφήσει η Γη να φυτρώσει για να δελεάσει την Περσεφόνη. Μόλις τον άγγιξε, την άρπαξε ο Πλούτωνας, ναρκωμένη ίσως από το μεθυστικό του άρωμα και τη μετέφερε στον Κάτω κόσμο.

Pancratium maritimum L.- παγκρατίο το παράλιο (εικ.57- εικ.58 –εικ.59)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΚΡΙΝΟ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

Το φυτό αυτό είναι το μοναδικό του γένους που ζει στην Ελλάδα. Πολυετές, βολβώδες με φύλλα βαθυπράσινα, γραμμοειδή αμβλυκόρυφα 8-15 χιλ. Οι ταξιανθίες με 3-12 λευκόχρωμα, εύοσμα άνθη. Η στεφάνη σε σχήμα χοάνης με πράσινες λωρίδες στην εξωτερική πλευρά των πετάλων.

Ανθίζει από Ιούλιο έως Σεπτέμβριο. Τα σπέρματα μελανά, σαν καρβουνάκια, μπορούν να μεταφερθούν μέσω του νερού της θάλασσας σε άλλες θέσεις, καθώς επιπλέουν σ' αυτό.

Το συναντάμε σε παραθαλάσσιες περιοχές σε όλη την Μεσόγειο, τις Αζόρες και Κανάριες νήσους και στην Μάυρη Θάλασσα μέχρι τον Β Καύκασο, την Αρμενία, το Αζερμπαϊτζάν και την Γεωργία.

Οι πληθυσμοί του είδους απειλούνται από τον τουρισμό και κυρίως από το κόψιμο των ανθέων ή και το πάτημα των επίγειων τμημάτων του φυτού από τους λουόμενους και την κατασκευή τουριστικών υποδομών στις ακτές.

Το γενικό όνομα του είδους (*Pancratium*) προκύπτει από τη σύνθεση των ελληνικών λέξεων "παν" και "κρατείν", δηλαδή αυτό που κατέχει την "απόλυτη δύναμη" και αναφέρεται ίσως στις τονωτικές ιδιότητες του φυτού. Ο βολβός του φυτού είναι εδώδιμος, ενώ σύμφωνα με τον Θεόφραστο, από το τριχωτό στρώμα μεταξύ του βολβού και του φλοιού του, παράγονταν κλωστικές ίνες που χρησιμοποιούνταν για την κατασκευή υποδημάτων και άλλων ειδών ρουχισμού. Ιδιαίτερα γνωστές είναι οι παραστάσεις κρίνων στις μινωικές τοιχογραφίες στα βασιλικά ανάκτορα της Κνωσού στην Κρήτη και σε

οικίες της Θήρας. Επίσης, βρίσκουμε παραστάσεις κρίνων της θάλασσας σε διακοσμήσεις λαρνάκων και ξιφών.

Εικόνα 58: περιοχή ΠΕΤΡΟΧΩΡΙ

Εικόνα 57: ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΑΚΡΩΤΗΡΙ ΤΗΣ ΣΑΝΤΟΡΙΝΗΣ

Εικόνα 59: περιοχή ΠΕΤΡΟΧΩΡΙ

Agave americana (εικ. 60)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΑΘΑΝΑΤΟΣ

Εικόνα 60: ΠΕΤΡΟΧΩΡΙ

Η τεράστια αγκαθωτή ροζέτα που αποτελείται από σκληρά, αιχμηρά φύλλα έχει πλέον γίνει ένα από τα χαρακτηριστικά φυτά της μεσογειακής χλωρίδας. Τα φύλλα μπορούν να ξεπεράσουν σε μήκος τα δύο μέτρα και είναι άκαμπτα χρώματος μπλε-πράσινου με αγκάθια. Τα άνθη σχηματίζονται μετά από 10-15 χρόνια και μπορούν να φτάσουν σε ύψος τα 8-10 μέτρα μέσα σε ένα μήνα. Το φυτό ανθίζει για μια φορά στη ζωή του και έπειτα πεθαίνει, αλλά μπορεί να φυτρώσουν νέα φυτά πλευρικά του.

Προτιμά φυσικά πετρώδη εδάφη και χρησιμοποιείται αρκετά συχνά στην κηποτεχνία καθώς είναι αρκετά ανθεκτικό φυτό.

Η περιοχή προέλευσής του είναι το Μεξικό αλλά έχει εγκλιματιστεί απόλυτα στο περιβάλλον της μεσογείου πάνω από δύο αιώνες.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: ARACEAE

Arisarum vulgare - Αρίσαρο το λυχναράκι (εικ.61)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΛΥΧΝΑΡΑΚΙ

Εικόνα 61: περιοχή ΚΟΡΥΦΑΣΙΟ

Το λυχναράκι, όπως είναι γνωστό στην Ελλάδα το *Arisarum vulgare* έχει ωοειδή έως βελοειδή φύλλα και ο ποδίσκος που στηρίζει την ταξιανθία του είναι γεμάτος καφεκόκκινα στίγματα. Στη βάση του σπάδικα βρίσκονται 4-6 θηλυκά άνθη και ακριβώς από πάνω τους είναι τοποθετημένα περίπου 20 αρσενικά. Η σπάθη, γυαλιστερή με κάθετες ραβδώσεις, μοιάζει να τυλίγει εντελώς τον σπάδικα. Φύεται σε σκιερές και υγρές τοποθεσίες, στη μεσογειακή περιοχή. Ανθίζει το φθινόπωρο μέχρι και τους πρώτους μήνες της άνοιξης, από το επίπεδο της θάλασσας μέχρι τα 800 μ.

Στις ρίζες του υπάρχουν αλκαλοειδή με πολύ ισχυρή τοξική δράση σε ανθρώπινους ιστούς. Υπάρχουν αναφορές για τη φαρμακευτική δράση του φυτού αυτού και τη χρήση του για τη θεραπεία όγκων.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: IRIDACEAE

Iris cretica Janka (*Iris inguicularis* subsp. *cretensis*) (εικ.62)

Φυτό με ρίζωμα, πολυετές, φύλλα στενά και μακρὰ και άνθη ιώδη. Ζει σε πετρώδεις τοποθεσίες της ορεινής, ημιορεινής και πεδινής ζώνης. Τα φυτά της ηπειρωτικής Ελλάδας παρουσιάζουν κάποιες διαφορές από αυτά της Κρήτης και ίσως τελικά οδηγηθούμε στη δημιουργία τριών υποειδών, ένα στη Β. Αφρική, ένα στην Κρήτη και ένα στην ηπειρωτική Ελλάδα. Ανθίζει Ιανουάριο- Απρίλιο.

Εικόνα 62: περιοχή ΝΤΙΒΑΡΙ

***Crocus laevigatus* Ch.& B. (εικ.63 – εικ.64)**

Το φυτό αυτό έχει 3 έως 4 φύλλα που φυτρώνουν συγχρόνως με τα άνθη. Τα τμήματα του περιανθίου έχουν μήκος 2-2,5 εκ και χρώμα λευκό ή ανοικτοϊώδες με τρεις σκούρες γραμμές στη βάση τους, εξωτερικά. Οι ανθήρες και τα στίγματα είναι ανοικτοκίτρινα. Το είδος αυτό είναι ενδημικό της Ελλάδος. Ζει σε γυμνά μέρη της ορεινής και ημιορεινής ζώνης και ανθίζει Νοέμβριο-Ιανουάριο.

Εικόνα 63: περιοχή ΝΤΙΒΑΡΙ

Εικόνα 64: περιοχή ΝΤΙΒΑΡΙ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: LILIACEAE

***Urginea maritima* L. Baker** (εικ.65 – εικ.66)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΣΚΥΛΟΚΡΕΜΜΥΔΑ

Το μόνο είδος του γένους *Urginea* που ζει στην Ελλάδα. Κάνει πολύ μεγάλο βολβό μέχρι και 15 εκ. διάμετρο και έχει φύλλα λογχοειδή με μήκος έως και 30 εκ. Τα φύλλα φυτρώνουν στο τέλος του φθινοπώρου, αμέσως μετά την ανθοφορία ή οποία γίνεται τον Αύγουστο-Οκτώβριο. Τα άνθη είναι μικρά και λευκά και σχηματίζουν μακρύ στάχυ στην κορυφή βλαστών που

συχνά ξεπερνάνε σε μήκος και το ένα μέτρο. Ζει σε πετρώδεις τοποθεσίες και θαμνότοπους της πεδινής ζώνης.

Εικόνα 65: ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Εικόνα 66: ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΕΤΡΟΧΩΡΙ

Smilax aspera - Σμίλη η τραχεία (εικ. 67)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΑΡΚΟΥΔΟΒΑΤΟΣ

Αναρριχώμενο πολυετές, δίοικο φυτό.

Τα φύλλα του είναι δερματώδη και καρδιάσχημα. Οι βλαστοί του από τη στιγμή που θα αναρριχηθούν σε κάποιο δέντρο, και σε αυτό βοηθούν οι 2 έλικες που έχουν στη βάση των μίσχων, αποκτούν μεγάλο μήκος και πλέκονται τόσο πυκνά που μπορούν να σκοτώσουν το δέντρο που αναρριχώνται.

Τα στελέχη του είναι γεμάτα με γυριστά αγκάθια. Ξεκινάει την ανθοφορία του από τέλος Αυγούστου μέχρι τα μέσα Νοέμβριου στις πιο δροσερές περιοχές. Τα μικρά και λευκά-ρόδινα άνθη του έχουν μια ευχάριστη και πολύ δυνατή μυρωδιά. Μετά τη γονιμοποίηση βγάζει κόκκινους καρπούς. Συχνά βλέπουμε την ίδια περίοδο ανθοφορία και καρποφορία. Είναι από τα λίγα φυτά που ανθοφορούν το φθινόπωρο, και αυτό το κάνει χρήσιμο μελισσοκομικό φυτό μιας και προσφέρει γύρη και νέκταρ σε μια δύσκολη εποχή για τα μελίτσια.

Εικόνα 66: Περιοχή ΝΤΙΒΑΡΙ

Θα το βρούμε να αναρριχάται κυρίως σε κορμούς δέντρων και θάμνων ή και σε φράχτες και μπορεί να φτάσει και τα 4 μέτρα ύψος. Προτιμά περιοχές με υγρασία και πυκνή βλάστηση. Θα το βρούμε και σε χαμηλά υψόμετρα, συχνά κοντά στη θάλασσα ή μέσα σε ελαιώνες, αλλά και σε δάση, κυρίως πευκοδάση, μέχρι 1200 μέτρα υψόμετρο.

Υπάρχουν περιγραφές του στον Θεόφραστο και τον Διοσκουρίδη ο οποίος το θεωρούσε αντίδοτο για όλα τα δηλητήρια.

Fritillaria conica (εικ.68 – εικ.69)

Η Φριτιλάρια η κωνική είναι γεώφυτο με μικρούς βολβούς μέχρι 2 cm. Ο λείος βλαστός της φθάνει τα 35 cm. Τα 5-8 φύλλα της είναι αντίθετα και λογχοειδή. Τα 1-2 κίτρινα άνθη της είναι κωνικά. Ανθίζει Μάρτιο και Απρίλιο.

Εικόνα 67: περιοχή Αγ. Νικόλαος

Εικόνα 68: περιοχή Αγ. Νικόλαος

Η *Fritillaria conica* Boiss - Φριτιλάρια η κωνική είναι ενδημική της Μεσσηνίας. Εντοπίστηκε το 1845 στην περιοχή της Πύλου και η βοτανική της περιγραφή δημοσιεύθηκε το 1846. Ενδημεί στην περιοχή μεταξύ Πύλου και Μεθώνης (Αγ.Νικόλαος), όπου βρίσκεται και ο μεγαλύτερος υποπληθυσμός

της και αποτελείται από λιγότερα των 1000 ατόμων τα οποία εμφανίζονται κάτω από αγκαθωτούς θάμνους και προστατεύονται από την υπερβόσκηση. Στον Αγ.Νικόλαο φύεται σε βραχώδη, ασβεστολιθικά εδάφη που καλύπτονται με θάμνους των ειδών *Quercus coccifera*, *Pistacia lentiscus* και *Phlomis fruticosa* και σε υψόμετρο έως 400 m από τη στάθμη της θάλασσας.

Η υπερβόσκηση αποτελεί μια σημαντική απειλή για τον υποπληθυσμό του Αγίου Νικολάου, με αποτέλεσμα η αναπαραγωγή από το σπόρο να είναι περιορισμένη. Η αγενής αναπαραγωγή από τους βολβούς είναι πολύ αργή. Αυτό έχει προκαλέσει σημαντική μείωση του μεγέθους του πληθυσμού.

Επίσης υπάρχει στη νήσο Σαπιέντζα , όπου το 1991 είχαν μετρηθεί 200 άτομα αλλά το 2004 και 2006 υπήρχαν μόνο 10 άτομα.Η Σαπιέντζα χρησιμοποιείται σήμερα ως ελεγχόμενη κυνηγετική περιοχή στην οποία έχουν τοποθετηθεί περίπου 500 αίγαγροι (*Capra aegagrus cretica*) και πάνω από 600 άγρια πρόβατα (mouflon) από τις αρχές της δεκαετίας του 1990. Αυτό έχει οδηγήσει στη σημαντική αυτή μείωση στο μέγεθος του πληθυσμού του φυτού. Στη νήσο Σαπιέντζα, φύεται σε ξέφωτα του δάσους του είδους *Quercus coccifera*.

Το 2009 βρέθηκε από τον Α. Αδαμόπουλο και στο όρος Καλάθι του μεσσηνιακού Ταΰγετου. Ο πληθυσμός αυτός είναι μικρός και αποτελείται από 15 άτομα.

Επίσης ένας μικρός πληθυσμός 150 ατόμων περίπου έχει εντοπιστεί κοντά στο μοναστήρι της Δίμιοβας.

Αναφορές για την παρουσία της Φριτιλάριας της κωνικής στις χερσονήσους του Μαλέα και της Μάνης δεν έχουν γίνει δεκτές από την ειδική στις φριτιλάριας καθηγήτρια Γεωργία Καμάρη.

Η *Fritillaria conica* περιλαμβάνεται στο Βιβλίο Ερυθρών Δεδομένων των Σπάνιων & Απειλούμενων Φυτών της Ελλάδας (εκδ. 2009).

Allium subhirsutum (εικ.70)

Εικόνα 69: περιοχή ΠΥΛΟΣ

Ένα μάλλον λεπτό είδος σκόρδου με λευκά άνθη σε ανθοταξία σκιαδίου. Το ύψος του φυτού αυτού φτάνει τα 20-50 εκ ύψος. Έχει ένα μονό στέλεχος με 2-3 επίπεδα φύλλα . τα άνθη είναι λευκά ή με μια ροζ ρίγα και οι στήμονες είναι έχουν το μισό μήκος από τα πέταλα. Οι ανθήρες είναι ροζ και τα βράκτια φύλλα στη βάση των λουλουδιών είναι 2-3 φορές μικρότερα από τα στελέχη των λουλουδιών.

Προτιμά βραχώδεις και πετρώδεις περιοχές. Το συναντάμε στη Μεσόγειο και ανθίζει Μάρτιο-Μάιο.

Allium ampeloprasum - Άλλιο το Αμπελόπρασο (εικ. 71)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΑΓΡΙΟ ΠΡΑΣΣΟ

Το Άλλιο το αμπελόπρασο είναι ένα είδος άγριου πράσου και θεωρείται ο πρόγονος του ήμερου πράσου. Είναι πολυετής πόα. Το άνθος είναι σκιαδίο, σφαιρικό με διάμετρο έως 8 εκατοστά με πλήθος ροδοκόκκινα άνθη και έντονη μυρωδιά σκόρδου. Ο βολβός του μοιάζει με του σκόρδου ενώ τα φύλλα του είναι στενά, οδοντωτά και κοντά στο βλαστό, λεπτότερα προς το άκρο και μοιάζουν με του πράσου. Είναι διεσπαρμένο σ' όλη την

Ελλάδα. Το βρίσκουμε συνήθως σε εγκαταλειμμένα χωράφια και άκρες δρόμων, σε ηλιόλουστα μέρη και σε υψόμετρο 0-700 μ.

Εικόνα 70: περιοχή ΝΤΙΒΑΡΙ

Asphodelus aestivus (εικ.72)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΑΣΦΟΔΕΛΟΣ

Εικόνα 71: περιοχή ΠΕΤΡΟΧΩΡΙ

Ο *Asphodelus aestivus* παρά το όνομα που ανθίζει την άνοιξη. Είναι ένα βολβώδες φυτό με φύλλα που εμφανίζονται απευθείας από το έδαφος. Τα άνθη του είναι μικρά με 6 πέταλα χρώματος λευκού με μια κόκκινο-καφετί λωρίδα στη μέση των πετάλων. Ένα από τα αρκετά ασυνήθιστα

χαρακτηριστικά είναι ότι η ωοθήκη βρίσκεται πάνω από τα άλλα σπονδυλώματα του άνθους είναι δηλαδή επιφυής και το άνθος υπόγυνο.

Στην ελληνική μυθολογία είναι ένα φυτό που συνδέονται με το θάνατο και τον κάτω κόσμο. Οι ρίζες αποτελούσαν τροφή για τους φτωχούς. Η εμφάνιση του τεράστιου αριθμού των λουλουδιών σε μια περιοχή αποτελεί ένδειξη της ερημοποίησης της.

Muscari comosum (εικ.73)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΒΟΛΒΟΣ

Εικόνα 72: περιοχή ΑΓ.ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Οι βολβοί ή βορβοί είναι πολυετή φυτά με 3-4 μακρόστενα αυλακωτά φύλλα που φυτρώνουν κατευθείαν από το βολβό. Ανθίζουν κατά τον Απρίλιο– Μάιο παράγοντας χαρακτηριστική βοτρυοειδή ταξιανθία με τα κατώτερα κιτρινοπράσινα άνθη να είναι γόνιμα και τα ανώτερα, τα οποία έχουν μοβ ή μπλε χρωματισμό να είναι άγονα.

Στο συγκεκριμένο επιστημονικό γένος (*Muscari*) υπάρχουν καταγεγραμμένα τουλάχιστον 30-60 είδη, από τα οποία ο βροβιός είναι από τα υψηλότερα, ωστόσο δεν ξεπερνά τα 30 εκ. Το συγκεκριμένο είδος απαντάται εκτενώς στις Μεσογειακές χώρες, από την Τουρκία και την Ελλάδα μέχρι την Ιβηρική χερσόνησο και εκτείνεται στη Βόρεια Αφρική και τα Κανάρια Νησιά.

Στην Ελλάδα αφθονεί σε ακαλλιέργητες εκτάσεις καθώς και σε καλλιεργούμενες (π.χ. σε ελαιώνες αμπελώνες κ.λ.π.) και σε υψόμετρο μέχρι 900 μέτρα. Η συλλογή τους για κατανάλωση γίνεται την άνοιξη, γύρω στο Πάσχα, νωρίτερα ή αργότερα ανάλογα με την περιοχή. Εντοπίζονται εύκολα από την χαρακτηριστική ταξιανθία τους στο υπέργειο μέρος και ακολουθεί η εξαγωγή των βολβών από το έδαφος. Συγκομίζονται οι βολβοί καθώς και το λευκό στέλεχος που μένει μετά την αποκοπή των πράσινων φύλλων.

ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΧΡΗΣΕΙΣ

Θεωρείται ότι έχει διουρητικές ιδιότητες και ότι συμβάλλει στην μείωση της χοληστερίνης. Επίσης στην πρακτική ιατρική έχει χρησιμοποιηθεί ως τονωτικό, ορεκτικό και αφροδισιακό. Ο Ιπποκράτης το συνιστούσε ως γαλακταγωγό και ως βοηθητικό της σύλληψης. Ο Διοσκουρίδης θεωρούσε το βολβό ευστόμαχο και κατά των αιμορροΐδων, των πανάδων του δέρματος καθώς και της πιτυρίδας.

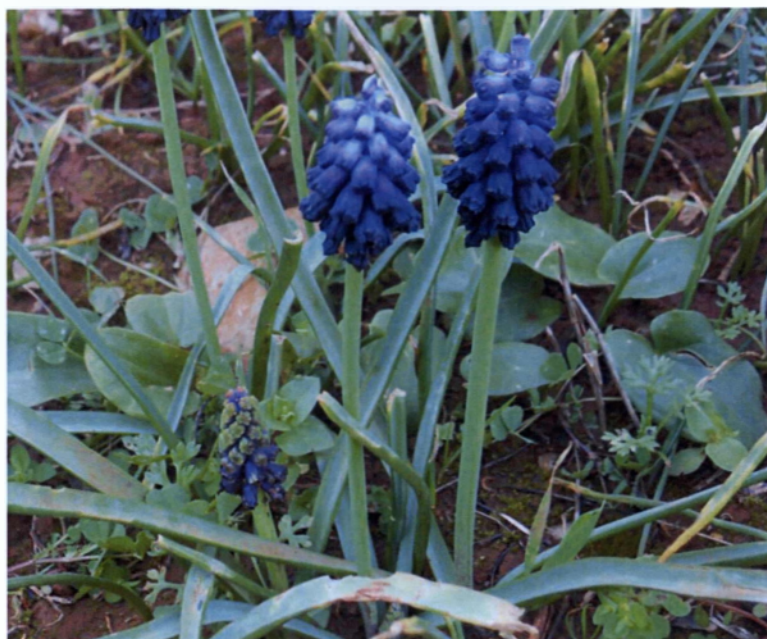
Οι βολβοί θεωρούνται σπάνιο και εκλεκτό ορεκτικό με πικρή γεύση και τρώγονται από την αρχαιότητα. Ο τρόπος που τρώγονται είναι ίδιος με αυτόν που συνιστά ο Διοσκουρίδης, δηλαδή ψημένοι και αρτυμένοι με ξύδι.

***Muscari racemosum* (εικ.74)**

Πρόκειται για ένα πολυετές, βολβώδες φυτό το οποίο διακρίνεται εύκολα από τα σκούρα μπλε λουλούδια του τα οποία βρίσκονται σε ανθοταξίες αποτελούμενες από 10-15 άνθη και είναι σχήματος ωοειδούς, μήκους 3-4 εκ. Τα φύλλα ξεκινάνε από το έδαφος, είναι πολύ στενά, σχήματος ημικυλινδρικού.

Χρησιμοποιείται συχνά και ως καλλωπιστικό και μπορεί να το συναντήσουμε στην ανθοκομική βιβλιογραφία με το συνώνυμό του *Muscari muscarimi*

Ανθίζει Φεβρουάριο-Μάιο.

Εικόνα 73: περιοχή ΑΓ.ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: ORCHIDACEAE

***Orchis laxiflora* - Ορχιδέα η αραιανθής (εικ.75)**

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΣΑΛΕΠΙ

Ένα εντυπωσιακό φυτό ύψους 30-60 εκ. ύψους, κάποιες φορές και 1μ. με μακριά στενά φύλλα που χαμηλά έχουν χρώμα μπλε και λάμπουν στην κορυφή. Το στέλεχος είναι επίσης μακρύ, 15-20 εκ και φέρει 6-20 άνθη που υποστηρίζονται από πορφυρά ή μωβ βράκτια φύλλα.

Κοινό είδος των υγρών λιβαδιών, εύκολα αναγνωρίσιμο λόγω του βαθέως πορφυρό-ιώδους χρώματος των ανθών, της χαλαρής ταξιανθίας (απ' όπου και το όνομά της) και του πολύ μικρού ή απόντος μεσαίου λοβού του χείλους. Ανθίζει τον Απρίλιο-Ιούλιο.

Εικόνα 74: περιοχή ΝΤΙΒΑΡΙ

Barlia robertiana

Orchis lactea

O. papilionacea

Ophrys ferumenquinum

O. herae

O. spesulum

O. tenthredinifer

O. lute

O. cornuta

O. mammosa

O. leucadica

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: ΡΟΑΧΕΑΕ

Arundo donax (εικ.76)

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ: ΚΑΛΑΜΙ

Εικόνα 75: περιοχή ΓΙΑΛΟΒΑ

Το καλάμι είναι μονοκοτυλήδονο φυτό με όρθια έκφυση που φτάνει σε ύψος το 5 μ. φυτρώνει την άνοιξη και αναπαράγεται με σπόρους και ριζώματα. Ανθοφορεί από τον Αύγουστο έως τον Οκτώβριο. Χρησιμοποιείται στην καλαθοπλεκτική, στο σχηματισμό ανεμοφρακτών και για στήριξη φυτών στους λαχανόκηπους. Το αφέψημα της ρίζας του χρησιμοποιείται στην βοτανοθεραπεία ως διουρητικό.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Arne Strid & Kit Tan, Flora Hellenica, volume 1, volume 2, Koeltz Scientific Books, 1997
- John Fielding and Nikolas Turland, Flowers of Crete, Kew 2008
- Marjorie Blamey, Christofer Grey-Wilso, Mediterranean wild flowers, HarperCollinsPublishers, 1993
- Oleg Polunin and Anthony Huxley, Flowers of the Mediterranean, Chatto & Winduw London 1987
- Oleg Polunin, Flowers of Greece and the Balkans, Oxford University Press, 1980
- Δρ. Γεώργιος Π. Σαρλής, Συστηματική Βοτανική, Εκδόσεις Αθ.Σταμούλης, 1999
- Έλμουτ Μπάουμαν, Η ελληνική χλωρίδα στο μύθο, στη τέχνη, στη λογοτεχνία, έκδοση της Ελληνικής εταιρίας της φύσεως, 1993
- Ιωάννης Βασιλάκογλου, Ζιζάνια, αναγνώριση και αντιμετώπιση, εκδόσεις Αθ.Σταμούλης, 2004
- Νίκος Νικητίδης, Βαγγέλης Παπιομούτογλου, Χόρτα και βότανα της Ελλάδας, MEDITERRANEO EDITIONS, 2011
- Σφήκας Γεώργιος Αγριολούλουδα της Ελλάδας, Efstratiadis Group A.E.1998
- Σφήκας Γεώργιος Δέντρα και Θάμνοι της Ελλάδας, Efstratiadis Group A.E.2001

ΠΗΓΕΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

wikipedia.org el.

<http://plant-hunters.blogspot.gr>

<http://ladano.blogspot.gr/2012/01/blog-post.html>

florahellenica.blogspot.com

<http://floraattica.blogspot.gr>

<http://www.iucnredlist.org>

<http://wildlife-archipelago.gr/>